

URBAN RESILIENCE BEST PRACTICES OF SLOVAKIA

Urban Resilience Best Practices of Slovakia

ISBN

Editor: Gyula Nagy Ph.D.

Authors:

Valéria Kličková Szomolai

Gyula Nagy Ph.D.

Dávid Szebeni

Published: 2024. October

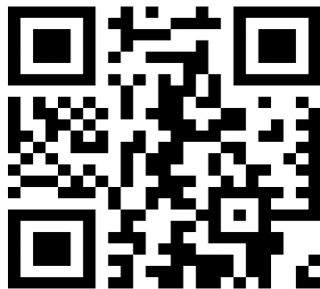
Publisher:

Urban Development Association, Hungary / Településfejlesztési Szövetség

HU-2700 Cegléd, Öreghegyi út 3.

Dávid Szebeni, president

www.urbanexpert.eu/ceures

www.telepulesfejlesztes.eu

This project was made possible through Standard Grant No. 22320098 from the International Visegrad Fund.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe.

Table of contents

Introduction	3
About our authors	5
Best practices in Slovakia	6
1. Volunteer-based cooperation to integrate war refugees in Banská Štiavnica	7
2. First-minute help for war refugees in Šamorín, Slovakia	10
3. Integration of migrants through cultural activities (Festival Fjužn)	14
4. Pandemic grant program of Novartis to support non-COVID healthcare for patients	17
5. Pandemic corporate grant program in Hurbanovo in 2020 and 2021	21
6. Town-level initiative to raise the safety in local schools amid the pandemic by installing ozone generators	23
7. Resistant suburbs (LIFE DELIVER)	26
8. 10000 trees for Bratislava	29
9. Addressing climate change on local level - Rain garden Šamorín	32
10. Turning agricultural lot into a community orchard in Šamorín	36
Najlepšie postupy na Slovensku	38
11. Spolupráca dobrovoľníkov pre integráciu vojnových utečencov v Banskej Štiavnici ..	39
12. Zabezpečenie okamžitej pomoci pre vojnových utečencov v Šamoríne	42
13. Integrácia migrantov prostredníctvom kultúrnych aktivít (Festival Fjuzn)	46
14. Pandemický grantový program spoločnosti Novartis na podporu nekovidových pacientov počas pandémie	49
15. Pandemický korporátny grantový program zameraný na prevenciu ochorenia COVID-19 v Hurbanove v rokoch 2020 a 2021	54
16. Spoločná iniciatíva pre zvýšenie bezpečnosti na školách počas pandémie inštaláciou ozónových generátorov	57
17. Odolné sídliská (LIFE DELIVER)	60
18. 10 000 stromov pre Bratislavu	64
19. Dažďová záhrada v Šamoríne	68
20. Komunitný ovocný sad v Šamoríne založený na bývalej poľnohospodárskej pôde	73
Concluding remarks	76

Introduction

An aerial, isometric view of a vibrant European town. The scene is dominated by numerous houses with steep, orange-red tiled roofs and walls in various colors like yellow, red, green, and blue. A tall, white church tower with a dark roof and arched windows stands out in the center. A winding river flows through the bottom left corner, with two small wooden boats docked at the shore. The streets are light-colored and show some small figures of people and vehicles, giving a sense of a lively community.

CEURES
Central European Urban RESiliency

What is CEURES?

The Central European Urban RESiliency, or CEURES, is a project funded by the Visegrad Grants of the International Visegrad Fund. The project's goal is to contribute to the improvement of urban resilience in Central European cities by collecting and presenting best practices and developing e-learning materials. To help inclusively, these educational resources are available in Polish, Slovak, Czech, Hungarian, and English. The project involves partners from four countries: from Hungary, the Urban Development Association; from the Czech Republic, the University of Hradec Králové; from Poland, the Leszczycki Institute of the Polish Academy of Sciences; and from Slovakia, the Forum Regional Development Center and the PONTIBUS EGTC. In this volume, we have collected Central European best practices on urban resilience, which we believe are worth exploring in-depth. Our goal was to create a compilation of best practices that can serve as a knowledge base for every municipal government from Prague to Warsaw, through Bratislava, to Budapest. National experts from the four Visegrad countries participated in uncovering these best practices, summarizing the most important results, the most interesting innovations, and the most adaptable methods, grouped around four main topics, using a consistent set of criteria. The project seeks to find good responses to and reflect on daily challenges such as migration crisis, wartime emergencies, the pandemic, and the impacts of climate change on municipalities.

We wish you enjoyable reading and an inspiring, productive time!

About our authors

Valéria Kličková Szomolai

Slovakian expert

As a studied environmentalist, she is already 24 years present in the nonprofit sector as an NGO consultant for capacity-building, rural development and sustainable development. She cooperated in local development action planning in rural and urban areas throughout South Slovakia and is an active participant – as project manager or fundraiser – of many cross-border cooperation projects in the field of local development, tourism and environment. Being a local activist in Šamorín, Slovakia, she initiated the presented rain garden project, participated in the local pandemic prevention project and built a years-long cooperation with schools in environmental awareness-raising. Since 2021 she is running her own financial enterprise.

Gyula Nagy

CEURES lead expert

Geographer and urban planner from Hungary, adjunct professor at the University of Szeged. He obtained his PhD on the topic of spatial examination possibilities of environmental injustices in Hungary. He is the author of climate action plans and urban development documents for several Hungarian settlements. His major research focus is recently on climate justice, the European Green Deal, and the green transition of urban areas.

Dávid Szebeni

President of the Urban Development Association

Dávid Szebeni has more than 15 years of experience in policy analysis, consulting, strategy development and development projects. He was managing director of a municipality-owned urban development company for six years. He has been the responsible manager for several real estate transactions and development projects. One of the projects led by his team won the MUT-ICOMOS Award of Excellence for Urban Regeneration. Senior expert and project leader of international development and research projects. Former staff member of the Office of the National Assembly and the Ministry for National Economy.

Best practices in Slovakia

1. Volunteer-based cooperation to integrate war refugees in Banská Štiavnica

Fig. 1.1. Banská Štiavnica, Slovakia, and the V4 countries

Banská Štiavnica is a town in central Slovakia, of a population more than 10,000 inhabitants. It is a completely preserved medieval town listed as UNESCO World Heritage site.

The case study describes the establishment of an integrated support center for refugees in the first days into the war on Ukraine in February 2022.

The first Ukrainian refugees came into Banská Štiavnica just days into the war (around February 26, 2022). As a first help they needed a place to stay and the first one to make them an offer came from a group of 5 volunteers from the town. After

the first weeks, they, though, recognized that it is not enough to give them shelter but they need to be also integrated step by step. The group of volunteers then reached out to more people and created a support group of about 20-30 people, who started to give the refugees different services in their free time – help with necessities, community organizing, counselling, information services. After about a month, at the end of March 2022, they already operated as a community centre and integration group. The group of volunteers contacted the Town Hall and tried to establish communication and cooperation, but the town remained more or less passive, giving only the basic services required by the state. Till this day, they only have two persons who have a partly Ukrainian agenda all connected to administering the central state support programs – accommodation subsidies, schooling for the children, etc. As the volunteers created a relatively stable background for the refugees, the contact got quickly to the Slovak – Ukrainian borderguard, where the new refugees had information where to go. Thanks to the activities of the volunteer group, around 500 Ukrainians were accommodated in Banská Štiavnica (in December 2023 it is around 300 of them, with fluctuation, some leave, others come). The Ukrainian community centre was backed (and operated) by the local hostel Scout House which was financed by grants through the Foundation of Baden Pawel.

The wider volunteer group of 20-30 people (all full-time employees in their civilian life) started to communicate with local companies and helped the refugees in finding jobs. They managed to mediate jobs for around 50-100 refugees, who were supporting other people (as about 30% of the refugee group was made up by children and another 30% had only temporary income). The result from this cooperation was that the companies gave the refugees lunch vouchers, transport and also jobs. For example, the restaurant Monarchy was able to employ 10 Ukrainians, whom they were able to offer also a place to stay. The support group organized throughout 2023 several public gatherings and started to cooperate with NGOs that lasts even into 2024. They organize workshops, language courses and cultural activities.

Fig.1.2. Providing food for those in need

Methods used to involve the community

The support structure was created by volunteers and required their own contributions. Some of the later activities get financing via state transfers or programs of the mentioned NGOs.

Personal contacts, public gatherings, common cultural and other activities by the involved companies and volunteers. A tool for public involvement was creating a Facebook page Ukrainian Club Štiavnica. Public disagreement or tensions by certain groups of population can emerge from the active help. Long-term passive

attitude of local municipality can hinder the integration of refugees.

Fig. 1.3. Workshop for students

Results reached

- The integration of refugees is a complex matter where the needs have to be handled on the personal as well as community level. Giving a helping hand by somebody with restricted scope or sectoral view would hardly be effective. This case study is remarkable because it shows how effectively could enterprises (companies) cooperate with a loosely organized volunteer group in a limited time frame. Unfortunately, the Town Hall still carries out only the basic necessities in the Ukrainian agenda, such as registration and registry.
- The support team building is an excellent part of this case study. The volunteers took over many of the tasks that would normally belong to the municipality.
- Accommodation found for the coming refugees (cumulatively around 500 persons, till December 2023)
- Jobs arranged for about 50-100 people till December 2023
- Activities and workshops for children – about 100 children cumulatively

Fig. 1.4. Facebook header for the Facebook group

Adaptation possibilities and limitations

In Slovakia, many more municipalities had to adopt similar measures. On the municipality level, the framework of help was more or less the same. Best practices came from towns where NGOs were active because they were always the first offering practical help. Potential limits in areas with low NGO density or nonprofit activity or experience.

More info on the best practice

Contact person: Samuel Novakovský, samuelnovakovsky@gmail.com

Watch this best practice on YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=R-Js7k0fIVU&list=PLMBuLp_f4M0Ug5SIbA6m2jodjZUs5Vble&index=19

2. First-minute help for war refugees in Šamorín, Slovakia

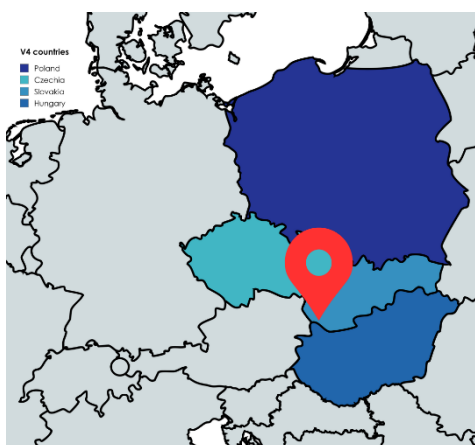

Fig. 2.1. Šamorín, Slovakia, and the V4 countries

Town Šamorín is located on the Danubian Plain on the Rye Island region, near the Gabčíkovo dam on the Danube, about 17 kilometres southeast of Bratislava. The town has a population of more than 13,500.

The case study describes the establishment of first-contact point for refugees in the first days into the war on Ukraine in February 2022.

Just days into the war on Ukraine, the first refugees flooded Slovakia. Town Šamorín was no exception. When the first refugees appeared, the local library – being a public place – reacted very quickly and via its network as well as paper posters announced its help as a first-contact point where the refugees could meet, gather and discuss. They organized a meeting with the refugees in early March, invited the local municipality, the local NGOs, the Slovak Red Cross' local organization and set up a service on local level that helped refugees with practical issues upon arrival (obtaining documents of refugee status, finding a place to stay, internet access).

Fig. 2.2. Emergency meeting for first-minute help.

The activity was greatly helped by long-time Ukraine-born local resident Kateryna Shuvaliuk, who volunteered to make daily „service hours” in the building of the library from March 2022, helping more and more families arriving in Šamorín.

The local NGOs led by the Red Cross local branch organized 3 rounds of local public campaign for donations of clothing, disposables and food and financial support starting February 27, 2022, again on March 7, 2022, then again on March 21, 2022. National-level legal support came into effect weeks and months later, from March 14, 2022 providing subsidies for housing and disposables, from state funds transferred to the municipalities. The municipalities implemented the tasks in registering, housing and subsidizing the refugees and they could ask for extra funds via grant programs.

On this national-level background, local-level activities grow into a continuous support in form of Regular weekly meetings for UA families with children where the family members were given

psychological support (involving national-level NGO for mental health – Liga pre duševné zdravie). The meetings included creative workshops for children and their parents, where Slovak families were also invited and attending. The parents were given technical assistance. The creative workshops run continuously and now are funded by UNICEF funds via the NGO Liga pre duševné zdravie. The workshops continue throughout 2023 with a lower frequency till now.

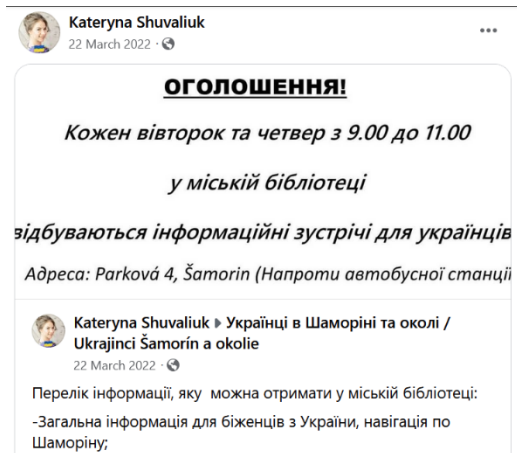

Fig. 2.3. Announcement of one of the volunteers.

While the state help was organized and arrived, there was already a working support scheme built on the local level. Before any state arrived, the municipality invested re-allocated public money for buying groceries in the first weeks and covered interpretation costs (after initial voluntary translation from two ladies from Ukraine living in Šamorín) in an approximate sum 7200 EUR. These costs were not refunded to the municipality. The state transfers arrived much later.

Fig. 2.4. Items donated for the refugees

Methods used to involve the community:

First-aid in the first weeks: many direct costs emerged but remained uncounted. Costs covered by the municipality voluntarily in the first weeks/months (till June 2022): cca. 7200 €

The community was involved via public calls to donate and get involved. People filled storehouses with necessities donated to the refugees and Slovak families with children attended the creative workshops created for the UA families to help their integration. Many of the local inhabitants offered free of charge housing in the first days. Later, a FB page Ukrainians in Šamorín was established, which further helped the integration of the refugees.

Risk and threats for maintenance

Social tensions within the community, particularly among less supportive groups, can surfaced, revealing underlying divisions and mistrust. These tensions stem from differing perspectives on resource allocation and the perceived impact of migration on local dynamics in many cases heated by mass media and misinformation.

The prolonged duration of the war can led to a decline in hospitality and willingness to offer aid. Additionally, the spread of hoaxes poses a threat to local support systems, while an unfavorable political orientation, exemplified by a new government, has resulted in cuts to state support. Though some towns and spots are overwhelmed by the influx of refugees, this is not the case in Šamorín.

Innovative and excellent elements of the best practice

The crisis committee of the town, an already existing interdisciplinary structure, promptly convened and devised a plan of action. Refugees received tailored assistance, with children engaged in creative activities and adults provided with technical support. Various types of NGOs collaborated, addressing both material welfare and mental health needs. This initiative exemplifies cross-sectoral cooperation, involving state and municipal authorities, NGOs, and volunteers alike.

The presence of a Ukrainian-born and raised local citizen, knowledgeable about local issues and Slovak processes, ensures no language barrier with refugees. The swift establishment of the first-contact center, initiated by the library with support from citizens, NGOs, and the Ukrainian-born resident, preceded state support. Psychological aid played a crucial role in refugee integration, facilitated by activities in a low-threshold center offering free, accessible services with separated facilities, gender-inclusive staff, and a welcoming environment for children.

Results reached:

- Around 500 people were given help in administrative issues, received food supplies and clothing. Most of them were in Šamorín only short-term (those able to find accommodation with the help of the local Ukrainian native) because accommodation was offered for them in the Gabčíkovo retention facility. Registration was not in the centre of attention as there was an overwhelming need of everything and the number of people coming was very high.
- Currently 136 Ukrainian refugees live in Šamorín, they are registered through a state accommodation program.
- There was no apparent supporting structure to find work, the refugees likely relied on K. Shuvaliuk, a local Ukrainian native as well as local inhabitants.

Adaptation possibilities for other settlements

In Slovakia, many more municipalities had to adopt similar measures. On the municipality level, the framework of help was more or less the same. Best practices came from town where NGOs were active because they were always the first offering practical help. This approach is most effective in larger settlements with established nonprofit organizations. Having a first-contact information point or designated contact person is essential. Additionally, cultural, geographic, and linguistic proximity can significantly facilitate the welcoming and adaptation of arriving refugees.

More info on the best practice

URL: <https://Šamorín.sk/mesto-otvorili-informacne-centrum-pre-ukrajincov>

Contact persons:

Krisztína Mikóczy, Town Hall Šamorín, office: +421-31-5900411, kristina.mikocziova@Šamorín.sk

Ilona Pirk, Local library Šamorín, pirkilona@gmail.com

3. Integration of migrants through cultural activities (Festival Fjužn)

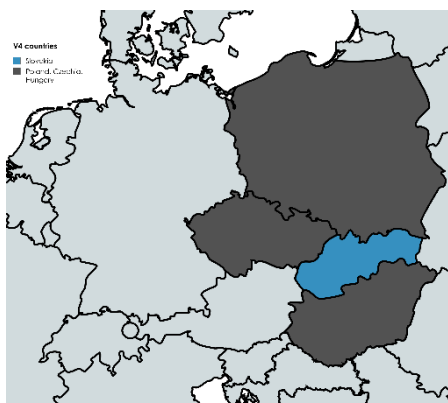

Fig. 3.1. Slovakia, of the V4 countries

Places of the festival: Bratislava, Piešťany, Trnava, Banská Štiavnica, Košice, Komárno, Trenčín, Nitra, Liptovský Mikuláš, Slovakia

The case study introduces a unique festival for integration through cultural activities, music, food and discussions.

The activities of the project support the idea of Slovakia once becoming an open and safe country for everyone and every citizen will be respected regardless of his country of birth. The project builds on the previous activities and field of expertise of the applicant – Nadácia Milana Šimečku – that aims to contribute to a multi-cultural society and raise the tolerance

and mutual understanding between different groups of people. One of the tools to it is to build trust in Slovaks when it comes to migrants, discuss the topic of their integration and help this integration via cultural activities. One of the activities included hosting a foreign artist in Slovakia who is persecuted in his home country. For them, Slovakia is an island of freedom where they can continue with their art. Other activities include creating a new format of multicultural festival „Fusion” in Slovakia that would be presented in 10 Slovak towns highlighting migrants living in Slovakia in the years 2021 and 2022. In the project also 5 cultural events were implemented that focused on education and awareness-raising.

Fig. 3.2. Poster of the 2022 Fjužn Festival. Source: Fjužn Festival Webpage

Fusion – „fjužn” is a unique festival type that is focused at the topic migration. It examines and shows migration to attendants from different points of view (How do we view migrants? Are Slovaks leaving

Slovakia also migrants and how are they viewed in their new home country?). At the festival in Piešťany (one of the stops of the touring Festival), a spa town with a regularly high concentration of foreigners, for the festival's discussion part, foreigners living in Slovakia were invited who could be viewed as „migrants”, while Slovakia is now a home of them. One of the guests, Alain Janovjak from Switzerland, a keen cyclist, love the places Piešťany displays and the fact there is always somewhere to go, there are a lot of cultural activities. The moderator then asked Jonas Amoah from Ghana and his Slovak wife Adriana, why they left England and settled down in Slovakia instead (they started a farming enterprise in Slovakia). The third guest was Rafał Moskal from Poland, who shared the experiences from his life in Piešťany, Slovakia. The festival was combined by discussion panels and music performances by Slovaks and foreigners alike. The festival is unique because:

- it features the topic of migration (not very attractive for the public)
- it is regularly organized for years
- it has a concept
- it is interactive
- it is inclusive – the guests are partly migrants who share their views

The reason this project is listed as a best practice is that the migration needs to be viewed also positively and the „Fjužn” Festival can be a good means to support this view in an attractive form that can be multiplied. The festival was realised based on the Grants of EEC and Norway (181,130 e€), cofinancing by the Slovak Republic (27,320 €)

Methods used to involve the community

The community is involved by attending the festival and has the chance of different level of interaction with the moderator and the invited guests. Migrants and non-migrants reached.

Results reached

- The best practice showcases innovative elements, including transforming a non-conventional topic into an engaging festival format. Its regular implementation with a standardized format ensures consistency and familiarity. Moreover, the festival's tested format, featuring discussions, music, and "fjužn walks" offering insights into how foreigners perceive the city, enhances its appeal and effectiveness.
- 10 Fusion festivals implemented
- 5 awareness-raising cultural activities implemented
- 3 persecuted foreign artists hosted in Bratislava for a year
- Implemented in 2023 also (22-29 September 2023)

Adaptation possibilities for other settlements

The festivals' viability may hinge on external resources, while an intolerant political atmosphere could impede its establishment due to the politically sensitive nature of the topic.

It is highly adaptable as the examples of 10 Slovak cities show (stops of the touring festival). However, the program is not the same but has different guests, different scopes – local issues can be well implemented in the framework of the festival.

The limitation can be the lack of founding and growing xenophobia, while repressive political regimes can halt the implementation of such projects.

More info on the best practice

Nadácia Milana Šimečku, Svoradova 8, Bratislava 81103

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qPqTbClcrPI> (whole project)

www.fjuzn.sk (Festival Fjužn)

<https://fjuzn.sk/zacina-sa-festival-fjuzn-najvacsie-multizanrove-podujatie-o-cudzincoch/>

<https://nadaciamilanasimecku.sk> (the organization)

Contact person: Nina Galanská

nms@nadaciams.sk, info@fjuzn.sk

Watch this best practice on YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=ZizMABRKR8Q&list=PLMBuLp_f4M0Ug5SIbA6m2jodjZUs5Vble&index=15

4. Pandemic grant program of Novartis to support non-COVID healthcare for patients

Fig. 4.1. Piešťany, Bratislava, Žilina, Trenčín, Nitra, Košice, Banská Bystrica, Trnava, Slovakia

The government response to the pandemic situation resulted in reducing physical and personal contact of different groups of population. Most affected were children in primary/secondary education and patients suffering from various health problems neglected in the light of the sudden pandemic. In line with this, many NGOs lost their funding, being unable to work with their target audience. The pharmaceutical company Novartis in Slovakia decided to support 4 projects of NGOs with full respect to the hygienic regulations set by the government. The projects needed to change their „mode” from physical to online or technical assistance while still reaching the aim of supporting patients in need.

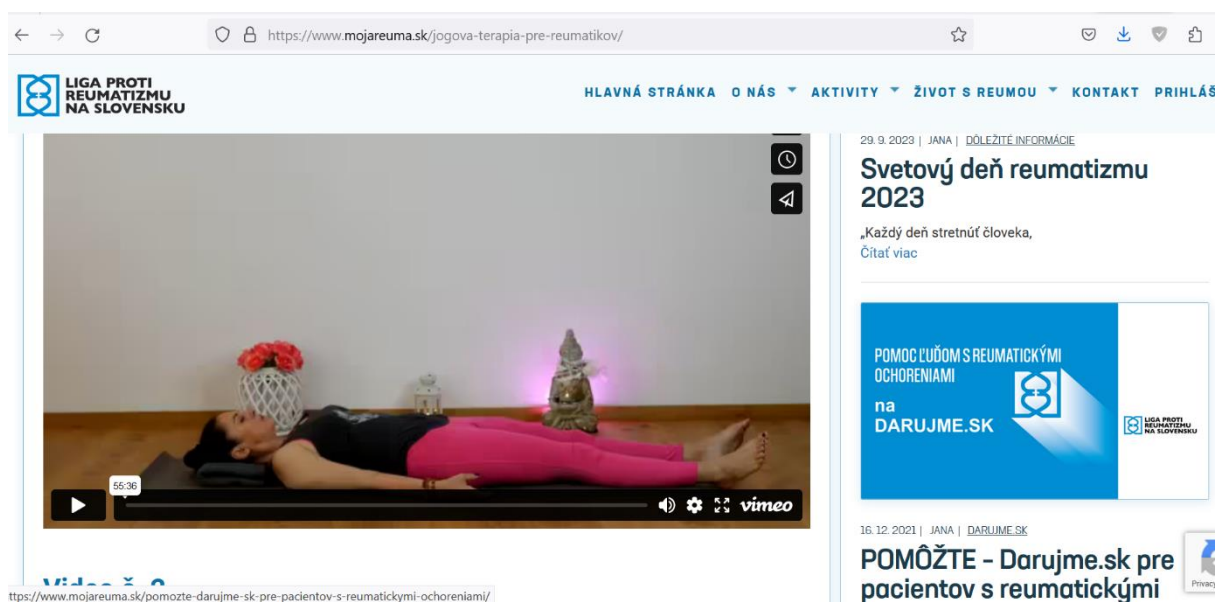

Fig. 4.2. Excerpt from arRheumatism-related video.

Two projects of Piešťany-based NGO League against rheumatism Slovakia were supported for rheumatic patients. In the first project, as the physical trainers could not meet the patients in person, the league decided to record 5 connecting videos showing the elements and a tutorial of a special yoga therapy for patients with rheumatism, led by recognized expert Silvia Bobocká. By these videos, more patients had online access to these physical trainings that helped to maintain their physical as well as mental condition. The videos are still, years on, freely available on the web (including written instructions) and greatly helped patients in dismantling the stress originating from the pandemic situation. Funded by 3000 € by Novartis. The project of yoga videos has grown further since 2020.

Along the online videos, in-person exercises returned in the coming years. Currently, in 2023, the League is training new instructors of yoga exercises (from among rheumatic patients) that can provide the service in the 15 local branches + 5 associated clubs throughout the country. The organization works with around 1500 patients with rheumatism.

Fig. 4.3. Offered services for people in need. Webpage excerpt.

In the second project, patients could meet online with a psychologist and could learned about practices maintaining their mental health in a closing-in atmosphere of the pandemic. Funded by 5000 € by Novartis, this project grew into including more doctors with special fields of gastroenterology and neurology. The meetings are preferably in-person.

The third project was implemented by Patient organization of CML (short for chronic myelocytic leukaemia) in Bratislava. For the past 20 years, this disease is now curable, the outcome depending on many other factors (average life expectancy with uncured CML is about 5 years). One of them is the information and support the patients receive (not only from the physician).

From the financial support the organization set up a webpage with comprehensive and positive information about this disease, with many information materials, guidance, consulting opportunity with an online doctor oncologist. The project included printed materials as well. One section of the webpage was dedicated to Covid-19, which was very necessary at the time of setting up the webpage. The page also contains education materials. This way the patients had almost a full care in handling their disease without a physical contact. Years on, the webpage still operates. CLM in the education materials also emphasis a slogan “Cesta mojej liečby” (the way of my healing). Funds were provided by Novartis: 4650 €.

The fourth project supported the umbrella-organization of people with weak eyesight (Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska). Their project was aimed at the purchase of information technology for 3 instructors of social rehabilitation, who communicate and provide services to average 100 clients yearly, from 12 districts of Slovakia. By the help of the purchased technology, they can implement their services in a contact-free manner. Throughout 2020, it was almost the only way the organization was able to continue its activities. The project was funded by 2200 € by Novartis.

According to the Yearly report, in 2021, the overall number of clients receiving social rehabilitation was 1744. The service online was provided by cca. for 300 clients in this year. However, some types of services cannot be done online – i.e. self-management (physical orientation in own surroundings) and spatial orientation (using the white cane outside). Other services are possible to run online (learning the Braille font, computer literacy though key shortcuts, voice messages, computer brightness settings by special programs, etc.).

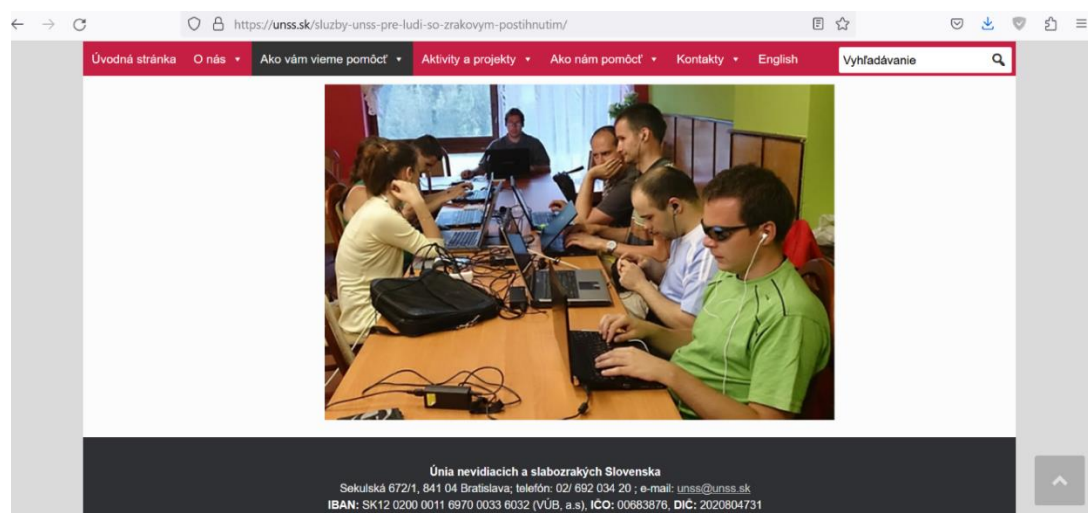

Fig. 4.4. Patients with weak eyesight can learn computer skills using shortcuts or varying screen brightness.

Methods used to involve the community

The community was involved not directly by Novartis, the grant-giving entity but rather the beneficiaries – the NGOs. All work with their target audience, community they operate in. Their activities are aimed at awareness-raising, often in the form of campaigns (Únia nevidiacich a slabozrakých – regular yearly campaign White pencil – Biela pastelka) or media articles. All of them also have a financial campaign in which the community members can contribute.

Risk and threats for maintenance

During online health consultations, empathy may decrease compared to in-person interactions because non-verbal cues and physical presence are absent. This can make the interaction feel more impersonal and hinder the healthcare provider's ability to fully understand and empathize with the patient's concerns. It's important for online platforms to find ways to foster empathy and human connection, like active listening and using empathetic language.

Another risk is if the cooperation lacks a common, urgent objective, which typically drives such initiatives forward. Cross-sectoral collaboration often faces challenges when proposed activities fail to yield immediate results, lack innovation, or involve complex legal procedures. Data deficiency and inaccuracy are also issues, as obtaining precise numbers on clients or users of supported services can be difficult due to overlapping programs within NGOs. Additionally, the absence of technological resources and computer literacy among clients poses a risk to the sustainability of the initiative. The main innovative element of this practice was the switch to online as the services of these NGOs have always been provided in person, which was not feasible throughout 2021 because of the pandemic.

Results reached

- The interdisciplinary approach is evident from this cooperation – in a strictly set government regulation concerning health a profitable company decided to support NGOs that were cut off from their funding opportunities because of the pandemic. All three sectors worked together for one objective: reduce health risk and save lives. The government gave the health-safe framework, the company gave money and the NGOs, as traditionally, reach out to the final beneficiaries (in this case the patients).
- Online assistance to rheumatic patients (5 video tutorials, online psychologic education program),
- Social rehabilitation services given to 1744 people with weak eyesight supported in 2021 (not solely by the Novartis grant), many of them received it online throughout Slovakia
- Awareness-raising website and online medical assistance for CLM patients
- Generally extending previous services to online/contact-free forms
- All outcomes created can be used limitless in the coming years, further raising the number of potential clients benefiting from the mentioned health services.

Adaptation possibilities for other settlements

The project was a regional-level activity, as the different NGOs being supported from the grant are working in different regions of Slovakia.

Good possibilities for adaptation. There are some preconditions: the grant-giving company should be a significant entity and ideally its field of operation should relate to health. Local NGOs existence with continuous activities in the field of medical assistance (or other topics) with good contact to the local community. The current best practice is a model example for cross-sectoral cooperation for public good. Such a model can be created for various other public topics (ideally though not controversial topics). There are limitations in scale because smaller companies are not eager to fund external organizations – as they are often fighting for survival themselves.

More info on the best practice

Contact person: Janka Dobšovičová Černáková, chairman, predseda@mojareuma.sk

URL: www.unss.sk

Contact person: Tatiana Winterová, unss@unss.sk

Contact person on behalf CLM: Maroš Havran, chairman, info@cmllife.sk

URL: <https://cmllife.sk/>

Watch this best practice on YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=EaM3_-I_nho&list=PLMBuLp_f4M0Ug5SlbA6m2jodjZUs5Vble&index=11

5. Pandemic corporate grant program in Hurbanovo in 2020 and 2021

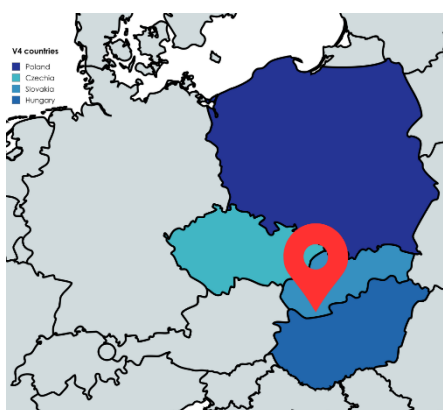

Fig. 5.1. Hurbanovo, Slovakia, and the V4 countries

Hurbanovo is a small town in the Komárno District in the Nitra Region of south-west Slovakia. According to the 2021 census, the municipality had 7,467 inhabitants. 3,780 (50,62 %) of inhabitants were Slovaks, 3,038 (40,69 %) Hungarians, 179 (2,4 %) Roma, 28 (0,37 %) Czechs creating a multiethnic environment.

In the town, one of the biggest local employers is the beer factory Zlatý Bažant/Heineken. From 2010 on, Heineken Slovakia supports different types of local public benefit initiatives in the cooperation with a community foundation of Nitra (Nitrianska komunitná nadácia). In May 2020 and again in February 2021 they jointly launched a microgrant programme

in addition (as extra call) aiming at helping disadvantaged target groups during the pandemic and spread health-safe practices during the pandemic. Heineken Slovakia decided to grant an amount of 20000 €/year for local NGOs and initiatives for this purpose. The foundation prepared the grant support system for the calls, from promotion, submission to contracting, controlling and monitoring. The objectives the grant program aimed to support were:

- Education of children from marginalized communities during the lockdown to preserve school-like behavior patterns and hygienic habits
- Health-related services for seniors
- Measures to prevent the further spreading of the disease

The grant commission in 2021 finally decided to support 14 projects in an overall value of 21 390,52 €. In 2020, altogether 12 projects were supported in the value of 19 719 €.

Results reached

- For seniors and disadvantaged people using social services healthcare tools were bought – blood pressure monitors, glucose monitors, pulse oximeters, vitamins, face masks, gloves, respirators, disinfection as well as food packages and sanitary goods
- For hundreds of children from marginalized communities, tools were bought for home education
- A safer environment was created for about 300 people using the facilities of the Leisure time centre by equipping the place by disinfection, airwashers, respirators, safety handkerchiefs etc.
- For the local basic school, no-touch soap dispensers were bought, significantly speeding up the process for handwashing
- For the local construction secondary school germicide emitters and UV-lamps were bought for disinfection of surfaces (also the dormitory house and canteen).
- Social service providers for vulnerable patients at their homes received protection and safety equipment

- Social taxi that is used also for transport to covid vaccination centres was equipped by air disinfection ionizer, hygienic step, wheelchair, the employees received protective suits, gloves, respirators and disinfection
- Further tools such as emergency packages, re-usable protective suits, sprinklers for disinfection etc. were bought for the local firemen brigade to help sanitize public buildings.
- The initiative leverages a combination of assets, including financial support from Heineken, expertise from the foundation, and problem-solving capacity from applicants. Through long-term cooperation, local institutions are strengthened. Despite modest funding, significant impact is achieved within small communities. Decisions are made swiftly, with minimal bureaucracy, allowing for rapid implementation.
- The interdisciplinary approach of the grant program is seen on the projects – organizations of different field and scope applied (education/healthcare/emergency rescue/social services – elderly) that all have their respective target groups.

Fig. 5.2. Providing assistance with the help of local entrepreneurs. Source: Facebook

Risk and threats for maintenance

Some of the activities rely on further funding and proved not to be sustainable (in the longterm). Impact for school-supporting activities seen only in longer term (later nationwide tests proved insufficiency in general).

Adaptation possibilities for other settlements

Creating the granting structure requires institutional support, ensuring the necessary framework, policies, and

resources are in place for effective grant administration. This requires a dedicated department or team responsible for managing the grant process, as well as clear policies and procedures.

More info on the best practice

<https://www.hurbanovo.sk/tu-sme-doma-aj-v-case-pandemie/>

Contact person: Ľubica Lachká (Nitrianska komunitná nadácia)

6. Town-level initiative to raise the safety in local schools amid the pandemic by installing ozone generators

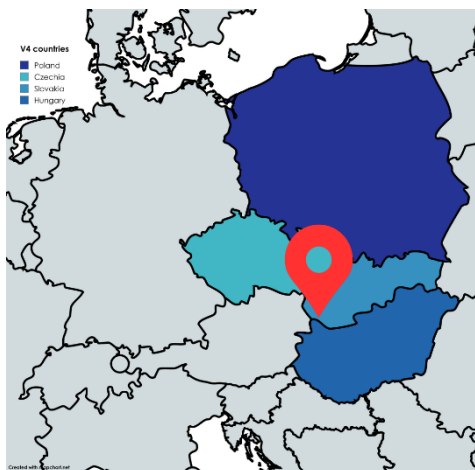

Fig. 6.1. Šamorín, Slovakia, and the V4 countries

In winter 2020 the first two waves of the pandemic shortened the schoolyear. Schools in Šamorín closed down among the first ones in Slovakia in March 2020. While the first lockdown lasted short, the second was longer, resulting in a long absence of children from the school – missing knowledge and social contacts. The town acknowledged that the next flu season can bring another „wave” of the COVID-19 disease but wished to leave schools open. To ensure a safer environment for the children, the municipality decided to buy ozone generators for air disinfection to all of the schools (4 pieces). As a community cooperation, the local media enterprise Samorincan.sk decided to boost this initiative and bought 2 more pieces of ozone generator from own resources and an additional 4 from crowdfunding. As a media company, it made a campaign around this initiative.

Adding to it, the local co-workers of company Partners Group SK decided to dedicate 2 more ozone generators into schools from the company’s „Giving back” fund in March 2021. The price of one ozone generator was 160 €. They were distributed to local schools in accordance to the number of children returning to school. It is believed that they helped maintain safety in the post-lockdown return to schools.

Fig. 6.2. Endorsement of the ozone generator. Source: webpage

Funding method, costs:

Municipality – 640 € (4 ozone generators)

Corporate funds 640 € (2+2 ozone generators)

Crowdfunding – 640 € (4 ozone generators)

Fig. 6.3. The ozone generators are operational. Source: webpage

Interdisciplinary approach

The solution was applicable to any other building, not only schools. In solving the situation, all 3 sectors cooperated – municipality, companies and local citizens.

Possible side effects

It needs to be reminded that the ozone generator is not a general solution to disinfect public buildings and it is best to combine its use with other, traditional ways of disinfection.

Risk/threats for maintenance

The schools stop using it when situation returns to normal. The ozone generator can only be used in empty classroom because of possible health risk while operating – it needs a good management to prepare all the rooms while the pupils are absent.

Innovative/Excellent elements of the best practice:

Innovative in the context of Šamorín – a common goal that was funded by municipality, enterprises and their eager collaborators as well as local citizens. Innovative is also the use of this machine.

Methods used to involve the community:

Public appeal to crowdfunding, media campaign by Samorincan.sk, which resulted in people participating and sending various small amounts that made up for 4 additional ozone generators.

Fig. 6.4. Sharing information on the project. Source: webpage

Results reached:

12 ozone generators purchased and distributed among the 4 local schools – by rotating the appliances most of the classrooms and common rooms could be disinfected. Thanks also to this initiative, in the coming weeks hundreds of children returned to schools (classes 1-4 in the first round).

Adaptation possibilities for other settlements:

Good possibilities, it only needs a coordinator and some media experience.

More info on the best practice:

URL

www.samorincan.sk

Archive pages on the case study:

<https://www.samorincan.sk/dakujeme-vsetkym-za-podporu>

<https://www.samorincan.sk/samorincan-sa-snazi-pomahat-zapojit-sa-mozete-aj-vy>

Contact person: Peter Gábor, info@samorincan.sk, Valéria Kličková, szomolai@foruminst.sk

7. Resistant suburbs (LIFE DELIVER)

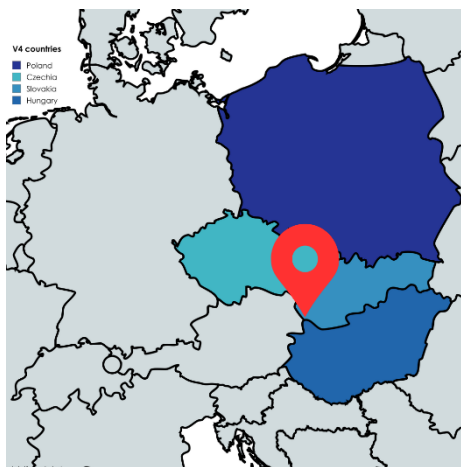

Fig. 7.1. Bratislava, Slovakia, and the V4 countries

In Slovakia, almost 1/3 of the inhabitants live in housing estates built in the 1950s. These places are densely inhabited, heavily built-in, lack green surfaces and have low-quality public places. Considering historical factors, this housing structure is very typical for the rest of V4 countries, too.

In cities and housing estates there is a high percentage of concrete surfaces which heat up and cool down quickly and extremely and influence the local air temperature in the city, adding up to the heat coming from transport and heating of buildings. Such housing structures create a heat-inland in the landscape, being 0,5-1,5°C, in extreme case also 10°C hotter than the surrounding lands. Due to concrete surfaces, water circulation is heavily disrupted. Thus, the most severe impacts of climate change will likely be experienced in cities.

In Slovakia, for easing the effects of climate change in cities, a comprehensive project was implemented in 2018-2023 under the name Resistant housing estate, funded from the LIFE Program. The project commenced on June 15, 2018, and ended on December 15, 2023. Project partners include Bratislava – Karlova Ves, BROZ (Bratislava Regional Conservation Association), Karpatský rozvojový inštitút (Carpathian Development Institute), Inštitút pre pasívne domy (Institute for Passive Houses), and CI2 (Center for Innovative Initiatives), an organization dedicated to sustainable development.

The main objective was to raise the resistance of cities against the effects of climate change by implementing a series of adaptation and mitigation measures and create a tool for monitoring the progress. The model housing estate was situated in city district Karlova Ves – Dlhé diely, where most of the adaptation and mitigation measures were implemented. The project focused on 3 main objectives, firstly, to elaborate a Climatic action plan of city districts, secondly, design a tool to evaluate climatic resistance and monitor the progress, thirdly, create a catalogue of possible adaptation and mitigation measures and implementation.

To measure the progress reached, the project created an evaluation tool named Klimasken. The outcome of Klimasken evaluation is a “climate label” of the city/city district. The tool is free to use, requires registration only: <https://www.klimasken.sk/sk/> Klimasken was used in Bratislava (2019 and again in 2023), in Prešov, Košice and in Hlohovec (SK), in Holic, Prague and Opava (CZ). Total costs of the project was 2 446 523 EUR and the funding programme was the LIFE17 CCA/SK/000126 – LIFE DELIVER.

This complex tool considers four aspects of resistance:

- Exposition, namely how much is the city vulnerable to the effects of climate change due to natural factors. The risks include floods, potential damage to infrastructure and buildings from flooding, and impacts from extreme weather events such as temperature deviations from long-term norms.

- Preparedness, whether and to which extent is the city ready to use preventive measures. These measures involve implementing technical solutions within buildings to mitigate floods or excess rainfall, retaining rainwater around the building, harvesting rainwater within the building, and establishing security and preventive measures against natural disasters.
- Vulnerability of city infrastructure to climate change. These elements focus on improving building insulation, incorporating transparent constructions, utilizing shadow-casting structures, including vegetation and cobble roofs, considering building colour, implementing cooling and ventilation systems, and enhancing rainwater retention capacity.
- Emissions – energy consumption, waste production

In the label, 5 collars are used to indicate increasing quality (from red to orange, yellow, light green and dark green be the highest quality). The colour will be given according to the numeric value of the indicator(s).

As part of the overall adaptation and mitigation efforts, two selected public buildings within the participating city district underwent comprehensive reconstruction, incorporating various measures. Furthermore, a climatic information and education center was established, while small-scale adaptation and mitigation measures were implemented in public spaces.

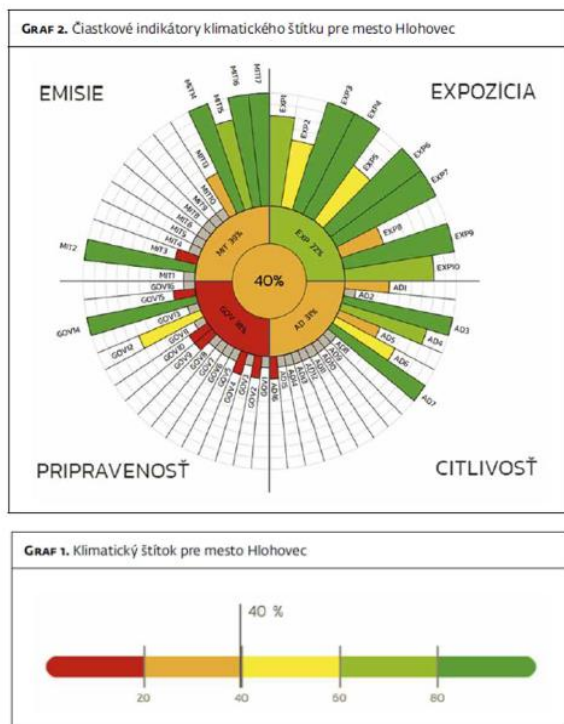

Fig. 7.2. The Klimasken label for town Hlohovec.

Adaptation measures were of two kinds:

A) CONSTRUCTIONAL – building insulations (2 buildings), outdoor shadow-casting (2 buildings), solar (50) photovoltaic (86) panels (2 buildings), controlled ventilation (2 buildings), rainwater harvesting (2 buildings), rain gardens, permeable parking lots)

B) GREEN – green roofs (on 3 buildings), green façade (1 building – 3 outer walls), rainwater collection (blue-green infrastructure – 1 wetland spot, grey infrastructure – catching the rainwater)

Results reached

- These strategies involve a combination of construction and green measures, as well as the consideration and evaluation of various effects influenced by human activities. Thorough monitoring is essential and requires a multidisciplinary network to address diverse impacts effectively.
- Bratislava applied Klimasken repeatedly (2019 first, then 2023)
- General: for 2023, the preparedness of Karlová Ves city district rose from 41% to 46% , vulnerability fell to 61% from 71%

- Partial: i.e. Energy consumption to heating, lighting etc. in the city district down by 20%
- Complex evaluation and monitoring tool was developed
- Implementation of a complex of measures on 2 buildings – thorough reconstruction
- Children participating in green activities
- Questionnaire survey among the city district's inhabitants (397 responses) – 3x, November 2018, 2020 and 2023

Fig. 7.3. The basin for the rain garden.

Risk and threats for maintenance

Challenges include issues with data quality, slow decision-making processes within the municipality, policies that are not climate-focused, shifts in priorities due to elections, disagreements among citizens regarding certain measures, and limited financial resources.

Adaptation possibilities for other settlements

The V4 countries, thanks to similarities in city architecture, can well use the Klimasken indicators and compare themselves to other cities as well as measure their own progress in climate action. The indicators can be used in other settlements, too, but they require a complex monitoring system involving many different institutions. Klimasken is especially suitable for the V4 countries, thanks to similar city design and architecture. Use of Klimasken outside V4 may require more detailed examination of some indicators and their correct interpretation.

More info on the best practice

URL: www.odolnesidliska.sk www.klimasken.sk

Contact person: Zuzana Hudeková

Email: hudekova@karlovaves.sk

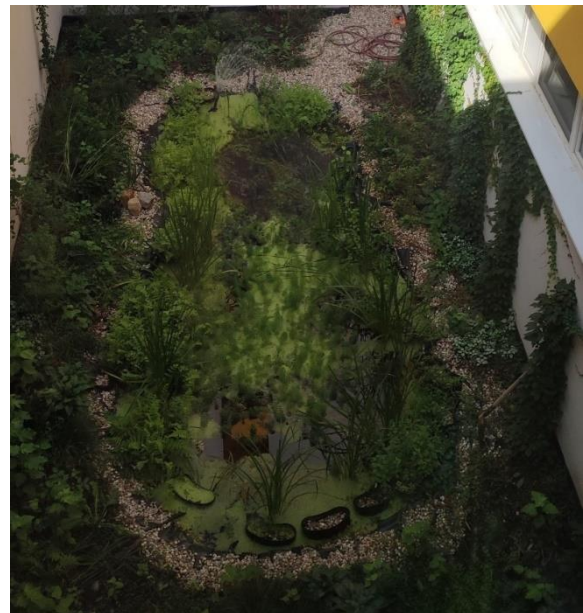

Fig. 7.4. Rain garden in operation.

8. 10000 trees for Bratislava

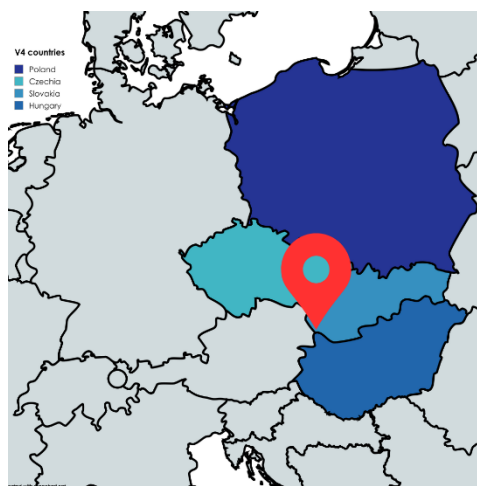

Fig. 8.1. Bratislava, Slovakia, and the V4 countries

The city of Bratislava launched a big initiative in 2019 – to create a greener city by planting at least 10.000 trees in Bratislava until 2022. The aim is to ensure the systematic replacement and sustainability of trees in this urban environment and help create a better micro-climate in the times of climate change.

The trees' contribution to city environment is heat protection, raising the quality of air, help maintaining downpours, create shelter for different (animal) species and enhance the quality of urban environment. The priority is to plant bigger, older trees with trunk perimeter around 22-24 cm. Often, such trees can be very heavy, so in every case it is desirable to communicate the plan with the city council. Of course, the trees need professional care which the city is able to provide in terms of water as well as botany experts.

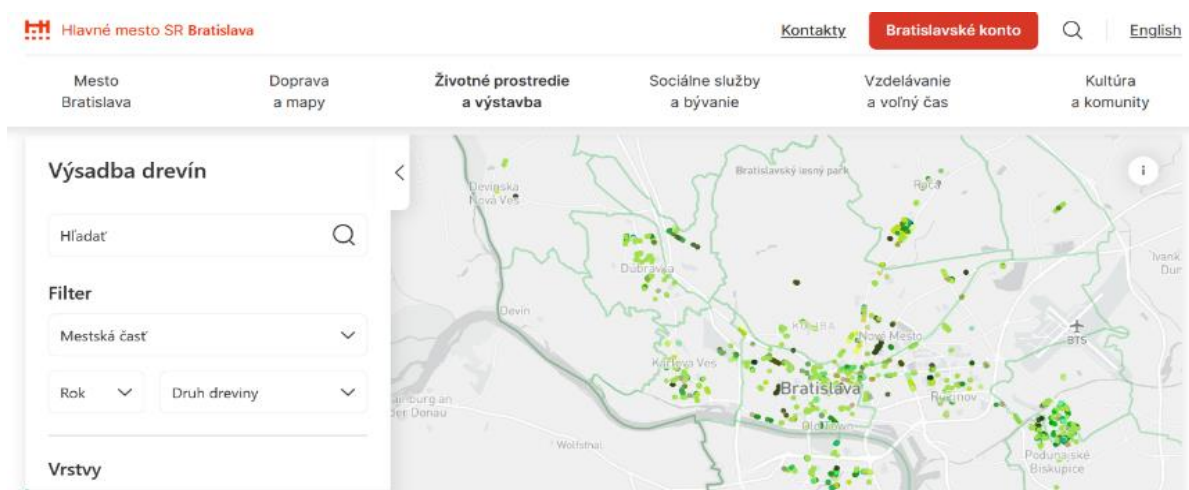

Fig. 8.2. The areas where trees were planted in Bratislava.

The initiative calls on partners – individuals, companies, whoever – to take part. Anyone planting a tree on its own plot within Bratislava can become a partner and does not need to ask, just register. However, if someone wants to plant on city lands, planting is possible solely with the agreement of the city. In this case the volunteer gets all kinds of help to get involved.

There are several ways of getting involved in this initiative – as a partner, as a volunteer, as a sponsor. Volunteers do active planting in organized weekend workshops in autumn and spring. The city is regularly publishing the dates of these workshops on its webpage and social network channels. Sponsors can buy trees and donate them to the initiative. For such cooperation, the city has a form to be filled on its webpage.

The city consulted several landscape ecologists about which trees are the best to plant. As a result, the city published a list of cca. 40 different species that are native to the region or are very resistant in city environments. The final decision on which species to plant is dependent also on the specific city part and specific spot as physical conditions may differ throughout Bratislava. The decision on the species should be brought in cooperation with the environmental experts of the local municipal office.

The overall aim is to create a better micro-climate in the city. On the web, there is a „planting map” included with pinpointing the trees planted. The trees and spots are labelled by the name of the sponsor on the temporary supporting structure made of natural materials. Many companies working in Bratislava helped cover larger spots by planted trees (dozens of them) and many others supported the planting of one or more trees. The costs of post-planting care for the first 3 years makes up an average of almost 1000 €/tree.

In 2020, the initiative was supported by 22 partners - as diverse as families, embassies, private schools, companies, public waterworks or paraolympic association, offering 212 trees. In 2021, trees were offered by 21 partners. Some of the partners donated trees in the previous years, too, others were new partners. One of the partners offered post-planting care for the trees. Planting funded partly by city resources, corporate sources, donation of partners, the post-planting care funded by the city – 700-1000€/tree for 3 years.

Fig. 8.3. Activists planting trees.

Results reached

- City-level initiative appealing to locals and uniting them (we all for one Bratislava). The partners may have a say in decision-making about the place of planting but the final decision is made by officials.
- Cases presented in corporate websites and social media
- Participation of all kinds of companies and all kinds of subjects. Decision-making on trees was made by interdisciplinary experts (landscape ecology).
- From 2019 on, the overall number of trees planted was 3657 huge trees, 25263 bushes and 20600 little trees/seedlings

Risk and threats for maintenance

The initiative seems to be working well and growing. If we count all trees and shrubs planted, the original objective (at least 10.000 trees) is already reached but this initiative still lives on. Risks include the occasional longer decision-making in planting regarding to some specific spots.

Each city – small or big – has „free” spots in the central parts or outskirts where tree planting can survive after receiving the initial care for the first 2-3 years and create their own guideline for favourable trees.

More info on the best practice

<https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/zelen/10000-stromov>

Contact: New City Hall

Email: info@bratislava.sk

Hotline: +421 904 099 004

9. Addressing climate change on local level - Rain garden Šamorín

Fig. 9.1. Šamorín, Slovakia, and the V4 countries

Parkova Street is one of the main roads in Šamorín leading from the country road to the city center and the frequented sports complex x-bionic sphere. In rainy weather or after heavy downpours, a big puddle remained on the road and roadside middle-street, often for days, causing inconvenience for pedestrians on the nearby sidewalk. During 2022, a proposal was made to the local municipality to deal with this problem by enabling water to soak into the roadside soil instead of evaporating. As a solution, the rain garden concept was used and introduced as the first of its kind in Šamorín.

The proposal was evaluated feasible and got financed during 2023 from municipality through the participative budgeting program and external grant resources. The project focused on physical terrain reconstruction on the roadside, by digging a ditch deep cca. 130 cm at

some point, running parallel to the road.

Fig. 9.2. The street before the rain garden.

The ditch was then filled by permeable material - big stones undermost, covered by white geotextile permeable to water but not silt, then substrate with pebbles and again big river stones. Followingly, the plants were planted a few weeks later – corresponding to the different parts of the rain garden. Species typical for wet habitats were planted to the core part where the water was concentrated and slowly soaked in, while drought-tolerant plants were planted on the margins that were flooded only on occasions or short-term. According to the proposal, the rain garden will require minimal management in the future as the plants that tolerate the local conditions are to survive and thrive there (accepting a change in species composition). However, the established rain garden required a careful management in the first weeks after planting to ensure the survival of the first plants.

Fig. 9.3. Creating the rain garden.

The concept proved to be successful and was tested in the coming weeks of summer 2023. The water was directed from the roadside to the ditch and soaked in within 3 hours. The roadside got dry, safe and the water returned to the soil where it will be used up by the vegetation in the rain garden and trees in the nearby park. The project was funded by the participative budget of town Šamorín by 2615 EUR and by 1800 EUR additional grant resources (Nadácia ZSE).

Interdisciplinary approach: While solving the water infiltration into the soil, the implementing team considered the physical features of the terrain on spot and consulted the municipality's traffic department while preparing the project. The subcontractor company evaluated the biotop quality and proposed the plants species accordingly.

Methods used to involve the community

The project was submitted to the local government's participative budget for year 2023. After being evaluated by an

expert committee, it entered a public sms-voting process lasting for 2 weeks. The project came out as one of the best rated projects in the public voting and thus received the municipality funding.

Publicity: During the implementation, there was a continuous update on the ongoing works with warnings (traffic restriction), photos and videos documenting the stages of the project on the social media.

Results reached

- The rain garden managed to divert puddle water from a nearby crossroad as well thanks to the spot's natural gradient.
- Water retention in the soil
- Higher humidity of spot, better micro-climate
- Higher endurance of trees and vegetation thanks to the higher humidity of soil

Fig. 9.4. The completed rain garden and the builders.

- Excellent element of the practice is water retention, higher safety for pedestrians and a more attractive spot instead of the former „brown ground”.
- Safer passageway due to water diversion from the road
- Dry and safe road as well as nearby drive-out
- The funding type – participative budget of town allows the potential inflow of many ideas from many people
- it is a living laboratory in examining how the physical environment (water, pollution, nutrient accessibility) will affect vegetation.
- High multiplication potential

Risk and threats for maintenance

Thanks to the spot’s altitude variations, the drive-out in a nearby crossroad was dried up earlier as the water could flow downwards into the rain garden. There are three major risks identified.

Trespassing: One of the threats of malfunctioning may be continuous trespassing of this spot in multiple places that result in compression of the loose, highly permeable material. Compression reduces the soaking ability of the structure. For safety reasons, the municipality refused to install a catwalk here (it was a part of the original proposal) as it is a spot often crossed by pedestrians shortening their way to the bus station. In the first months after implementation, there are only slight traces of trespassing, just in one place, in the marginal part of the rain garden.

Natural succession: Although the rain garden was projected to be self-maintained, it is expected that the plant composition may change over time. Potential risks, though, include growth of tree saplings (other trees nearby), intense growth of invasive plant species and too high vegetation that would be an obstacle for the safety of vehicles and pedestrians. There may be an occasional management needed in the future.

Winter road maintenance: In winter, the municipality cares for the roads to prevent icing. It is most often done by salting the roads. It is probable that despite the pebble filtration, excess amount of salt may soak in the ground, further changing the plant composition of the rain garden.

Fig. 9.5. The complete rain garden.

Adaptation possibilities for other settlements

While mapping potential spots for rain gardens, municipalities need to consider the conditions on spot, examine gradient variations and define the non-solid surface near spot to direct the water to. The rain garden solution is suitable for bigger and longer-lasting puddles because creating such a soaking structure needs some physical space, too. Turning concrete-covered surfaces in towns to rain gardens is desirable and reconsidering whole road stretches may be necessary.

There is a scale limitation in context of cost-effectiveness, the best is if the rain garden is solving a stretch of road instead of a single spot. And a geographic limitation: altitudes on spot and nearby have to be carefully considered as they can be a crucial factor in the success of diverting the water!

More info on the best practice

<https://samorin.sk/prva-dazdova-zahrada-samorina-je-uz-hotova/>

<https://www.osvetads.sk/dazdova-zahrada-v-samoline>

<https://www.youtube.com/watch?v=xx7K9FWjbqQ&pp=ygUaZGF6ZG92YSB6YWWhyYWRhIHg2Ftb3JpbmU%3D>

Contact person:

Ing. Lea Fašangová (Town Hall Šamorín), lea.fasangova@samorin.sk

Valéria Kličková (project owner), szomolai@foruminst.sk

10. Turning agricultural lot into a community orchard in Šamorín

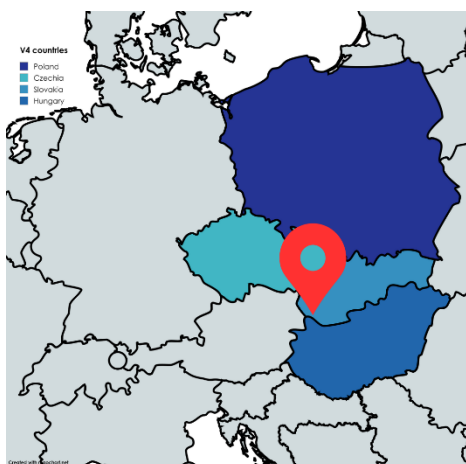

Fig. 10.1. Šamorín, Slovakia, and the V4 countries

A local environmental organization DunaVit is active in nature preservation of the Rye Island region. For years, it has planted trees along dirt roads between agricultural lands to raise biodiversity and forested surface, implemented environmental education activities in classroom and in practice. In November 2023, whilst implementing one of their tree planting project in the agricultural landscape on the outskirts of the town, they decided to add up another element and extend the project by a community orchard. On a plot size 1000 m² belonging to Town Šamorín just nearby the newly planted windbreak they designated a lot belonging to the municipality to be a community orchard. A public call for involvement appeared on the website of Town Šamorín as well as on the organization's social network channel at the end of October. From the citizens, 30 people responded to

the call and „adopted” their tree. The trees were planted by the respondent citizens on November 4, 2023 (altogether 45 trees, some people „bought” more than 1 tree). The price of 1 tree was 20 EUR but they actually costed slightly more (the difference was covered by DunaVit). The orchard works as a community space because in reality no one has „his own tree” but by „buying” a tree they actually bought the right to enter the orchard and use it. The rules of use are laid down in an „ethical codex” set up by the organization. The orchard is in the open agricultural land and remained unfenced. Most of the costs were covered by the ongoing project of the organization (bought equipment in an overall value of 3500 EUR), additionally the organization added own contribution 436 EUR for the orchard trees (financing the real price of trees above 20 EUR) and the sum coming from the volunteers was 800 EUR. The project ended up with +45 trees above the planned and another patch of land was turned to tree-covered. The activity did require no further money from the donor.

Risk and threats for maintenance

The site is in an open landscape for a longer walk from the city part Šamorín. Potentially, theft and vandalism cannot be ruled but the project relies on the territory's remoteness as well as the organization and volunteers presence and actual supervision.

The trees are bigger ones, though, they require regular watering in the first year or two after planting. According to the tree adoption call, the „adopting parents” have the obligation to water the trees but on a more regular basis the watering can partly be done by own resources and future grants.

Fig. 10.2. New orchard in Šamorín

Fig. 10.3. Activists planting trees in Šamorín.

Results reached:

- It was a first activity of the type „Buy your own” in a public call in Šamorín. Excellent element was by „selling” the trees, the organization created a community (for itself). Most of the people also chose to take part in the voluntary planting activity as well.
- A 1000 m² open community orchard was created
- 45 trees planted
- 30 volunteers contributed
- Deforested lot turned to orchard

More info on the best practice

<https://samorin.sk/hu/fogadj-orokbe-egy-gyomolcsfat-a-dunavit-polgari-tarsulas-felhivasa/> (HU)

<https://samorin.sk/adoptuj-si-ovocny-strom-vyzva-oz-dunavit/> (SK)

www.dunavit.sk

Contact person: Ing. László Tóth

Email: dunavitasamaria@gmail.com, dunavit@dunavit.sk

Najlepšie postupy na Slovensku

CEURES
Central European Urban RESiliency

11. Spolupráca dobrovoľníkov pre integráciu vojnových utečencov v Banskej Štiavnici

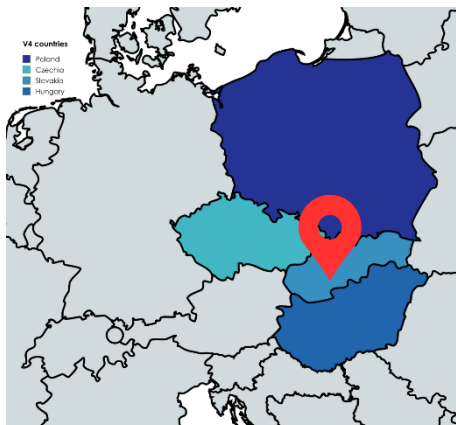

Fig. 11.1. Banská Štiavnica, Slovakia, and the V4 countries

Mesto Banská Štiavnica sa nachádza na strednom Slovensku. Počet obyvateľov mesta presahuje 10.000. Ide o architektonicky významné mesto so zachovaným stredovekým charakterom, ktoré je zároveň mestom zapísaným do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Prípadová štúdia opisuje vznik integračného a podporného centra pre utečencov v prvých dňoch vojny na Ukrajine vo februári 2022.

Prví ukrajinskí utečenci prišli do Banskej Štiavnice len pár dní po vypuknutí vojny (okolo 26. februára 2022). V prvom rade potrebovali útočisko a ujala sa ich skupina piatich dobrovoľníkov z mesta. Po prvých týždňoch si však

dobrovoľníci uvedomili, že len poskytnutie nocľahu nestačí, budú potrebovať aj postupnú integráciu. Preto oslovili ďalších a vytvorili podpornú sieť z 20-30 ľudí, ktorí sa utečencom začali vo svojom voľnom čase venovať a poskytovali im rôzne služby od zabezpečenia základných potrieb a informovania po organizovanie komunity utečencov a poradenstvo. Po mesiaci, koncom marca 2022 už fungovali ako komunitné centrum a integračná skupina. V záujme nadviazania spolupráce a zlepšenia komunikácie dobrovoľníci oslovili aj samosprávu, ktorá však ostala viac-menej pasívna a sústredila sa len na poskytnutie základných služieb objednaných štátom. V súčasnosti, po takmer dvoch rokoch vojny majú na mestskom úrade ešte stále len dvoch zamestnancov, ktorí sa čiastočne venujú ukrajinskej agende a administrujú štátne podporné programy na miestnej úrovni – príspevok za ubytovanie utečencov, zabezpečenie školskej dochádzky malých detí apod. Kontakty na dobrovoľníkov z Banskej Štiavnice, ktorí dokázali poskytnúť bezpečné miesto pre utečencov, sa rýchlo dostali aj na hranice s Ukrajinou, kde sa o nich dozvedeli ďalší prichádzajúci utečenci. Vďaka tejto podpornej skupine sa v Banskej Bystrici podarilo ubytovať asi 500 ukrajinských utečencov (v decembri 2023 ich bolo približne 300 kvôli fluktuácii, nakoľko niektorí odídu, iní však prídu). Ukrajinské informačné a podporné centrum fungovalo v priestoroch miestneho hostela Skautský dom, ktorý financoval svoju komunitnú činnosť prostredníctvom grantov, napr. od Nadácie Badena Pawela.

Širšia skupina dobrovoľníkov o 20-30 členov (ktorí boli v bežnom živote zamestnancami na plný úväzok) nadviazala komunikáciu s miestnymi firmami a snažila sa utečencom sprostredkovať prácu. Vďaka ich aktivite sa dokázalo zamestnať približne 50-100 utečencov, ktorí boli z väčšej časti živiteľmi rodín (nakoľko asi 30% utečencov boli deti a ďalších 30% malo len krátkodobé zamestnanie alebo brigády). Táto spolupráca priniesla výsledok a zapojené firmy sa snažili utečencom ponúknuť okrem práce aj stravné lístky a dopravu do miesta zamestnania. Ako príklad môžeme uviesť reštauráciu Monarchia, ktorá zamestnala 10 Ukrajincov, ktorým zároveň zabezpečila aj ubytovanie.

Skupina dobrovoľníkov zorganizovala počas roka 2023 viacero verejných stretnutí a rozbehla spoluprácu aj s inými neziskovými organizáciami z okolia. Niektoré spoločné aktivity pokračujú aj v roku

2024 – napr. Liga pre duševné zdravie má v Banskej Štiavnici jedného zamestnanca, ktorý sa venuje Ukrajincom, pracujú tu aj združenia OZ Tennen, OZ Marína a IOM). Nimi realizované aktivity sú väčšinou workshopy, jazykové kurzy a kultúrne akcie.

Fig. 11.2. Poskytovanie potravín pre ľudí v núdzi

Podporná skupina bola tvorená dobrovoľníkmi a vyžadovala si od nich určité súkromné finančné zdroje. Niektoré z neskorších aktivít boli financované cez štátne transfery alebo vlastné program zapojených neziskových organizácií.

Integrácia utečencov je komplexná záležitosť, kde je nutné riešiť problémy na osobnej aj komunitnej úrovni. Pomoc poskytnutá s obmedzenou právomocou alebo dosahom by nebola efektívna. Táto prípadová štúdia je pozoruhodná tým, že ukázala, ako účinne vie spolupracovať súkromný sektor (firmy) s voľne

organizovanou skupinou dobrovoľníkov v obmedzenom časovom rámci. Žiaľ, Mestský úrad Banská Štiavnica v ukrajinskej agende ostáva naďalej len pasívnym prerozdávateľom štátnej pomoci a vykonávateľom registračných a evidenčných služieb.

Fig. 11.3. Workshop pre študentov

Možné vedľajšie účinky:

Rozdielne názory v rámci komunity na utečencov/konflikty a napätie medzi skupinami obyvateľov

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Dlhodobý pasívny prístup miestnej samosprávy

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Vybudovanie podpornej skupiny je kľúčovým prvkom tejto prípadovej štúdie. Dobrovoľníci prevzali na seba úlohy, ktoré za normálnych okolností patria medzi úlohy samosprávy.

Metódy zapojenia komunity:

Pri zapojení verejnosti využili dobrovoľníci svoje osobné kontakty, zorganizovali verejné stretnutia, kultúrne alebo iné spoločné aktivity a zapájali do nich aj firmy. Jedným z nástrojov zapojenia komunity bola FB stránka Ukrajinský klub Štiavnica.

Fig. 11.4. Záhľad skupiny na Facebooku

Dosiahnuté výsledky:

- ubytovanie pre prichádzajúcich utečencov v počte približne 500 osôb do decembra 2023 (kumulatívny údaj)
- sprostredkovanie zamestnania pre skupinu 50-100 utečencov (do decembra 2023)
- aktivity a dielničky pre deti so zapojením približne 100 detí (kumulatívny údaj)

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

V súvislosti s vojnou museli na Slovensku zabezpečiť určité opatrenia podobného charakteru takmer všetky samosprávy. Na miestnej úrovni bola podporná sieť pre utečencov viac-menej rovnaká. Najúspešnejšie modely pochádzali vždy z miest, kde boli aktívne fungujúce neziskové organizácie, ktoré boli takmer vždy prvé v poskytovaní okamžitej praktickej pomoci.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Potenciálne nižšia pravdepodobnosť úspešnej implementácie podobného overeného postupu v miestach bez dobrovoľníckej aktivity alebo aktívnych neziskových organizácií.

Viac informácií o modelovom projekte:

Z tlače: <https://domov.sme.sk/c/22861832/ukrajina-vojna-slovensko-hrivny-vymena-euro.html>

<https://www.blind-magazine.com/fr/news/le-nouveau-depart-de-refugies-ukrainiens-en-slovaquie/?fbclid=IwAR2qZbzwRozXF6C0CqIkTBsy7itKnBR7uL5TuZq-dnAB6vnkZMELTwZcow>

<https://dennikn.sk/2771102/dobry-den-ja-som-z-ukrajiny-v-banskej-stiavnici-zacali-s-integraciou-prvych->

[utečencov/?ref=pop&rtm_source=web&rtm_medium=article&rtm_campaign=share_button&rtm_variant=copy_url&rtm_content=c9b98d59-e92e-4631-99c9-9ffb549f264b](https://dennikn.sk/2771102/dobry-den-ja-som-z-ukrajiny-v-banskej-stiavnici-zacali-s-integraciou-prvych-utečencov/?ref=pop&rtm_source=web&rtm_medium=article&rtm_campaign=share_button&rtm_variant=copy_url&rtm_content=c9b98d59-e92e-4631-99c9-9ffb549f264b)

Kontaktná osoba: Samuel Novakovský

Email: samuelnovakovsky@gmail.com

Pozrite si tento osvedčený postup na YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=zXk4k0Xs2lw&list=PLMBuLp_f4M0USJFvWtuX4DQu0hkKXMHRS&index=19

12. Zabezpečenie okamžitej pomoci pre vojnových utečencov v Šamoríne

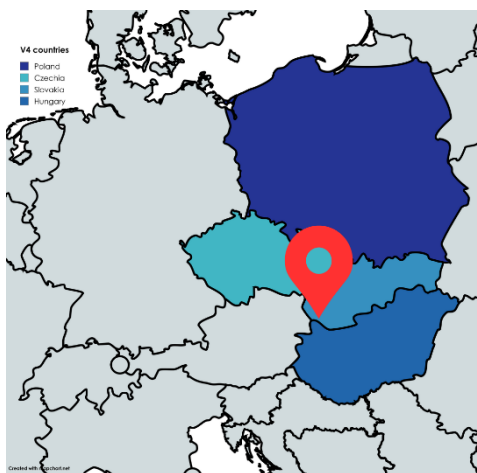

Fig. 12.1. Šamorín, Slovensko a krajiny V4

Prví utečenci začali z Ukrajiny prichádzať na Slovensko už v prvé dni po vypuknutí vojny. Mesto Šamorín nebolo výnimkou. V čase príchodu prvých utečencov zareagovala ako prvá mestská knižnica – ako verejný priestor – a vďaka svojej sieti partnerov a plagátmi oznámila, že poskytuje informačné služby pre utečencov a miesto pre stretnutia za účelom diskusií a organizovania sa. Začiatkom marca pre utečencov zorganizovali stretnutie, kde pozvali aj zástupcov samosprávy mesta a miestne neziskové organizácie (napr. miestnu organizáciu Červeného kríža v Šamoríne). Za ich pomoci dokázali pre Ukrajincov zabezpečiť základné potreby (napr. administratívne záležitosti, nocľah, prístup na internet apod.). Veľkú zásluhu na tejto aktivite má aj dlhoročná obyvateľka Šamorína pôvodom z Ukrajiny Kateryna

Shuvaliuk, ktorá ako dobrovoľníčka odslúžila v knižnici dlhé hodiny ako dobrovoľná koordinátorka a tlmočníčka v rámci “úradných hodín” ukrajinského infocentra v období od marca 2022 a pomáhala rodinám, ktoré do Šamorína prichádzali.

Fig.12.2. Núdzové stretnutie na poskytnutie pomoci v prvej chvíli.

Podpornú aktivitu miestnych neziskových organizácií koordinoval Červený kríž v Šamoríne, ktorý zorganizoval 3 verejné zbierky – finančné a materiálne (šatstvo a trvanlivé potraviny) – na pomoc Ukrajincom v termínoch 27.2.2022, druhýkrát 7. marca 2022 a opäť 21. marca 2022. Podporná schéma na pomoc Ukrajincom na národnej úrovni prišla o celé týždne neskôr a spustila sa 14. marca 2022 (štátne transfery samosprávam na zabezpečenie ubytovania a potravín pre utečencov). Samosprávy boli zodpovedné za registráciu, manažovanie programu na ubytovanie a za poskytnutie štátnych príspevkov pre utečencov a mohli ešte žiadať o ďalšie zdroje pre potreby utečencov cez rôzne grantové schémy.

V pozadí so štátnou pomocou sa rozrástla aj miestna podporná sieť a stretnutia ukrajinských utečencov sa stali pravidelnými – stretávali sa aspoň raz až dvakrát za týždeň. Na týchto stretnutiach bola rodičom aj deťom poskytnutá psychologická podpora, do ktorej sa zapojila aj organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou - Liga pre duševné zdravie. Deti sa na týchto stretnutiach zúčastnili aj tvorivých workshopov spolu s rodičmi, pričom sem boli prizvané aj slovenské rodiny s deťmi. Ukrajinské rodiny získali aj technickú podporu. Neskôr sa workshop a stretnutia organizovali a financovali pod záštitou Ligy pre duševné zdravie a za podpory fondu UNICEF. Pokračovali aj v roku 2023, i keď už s nižšou frekvenciou.

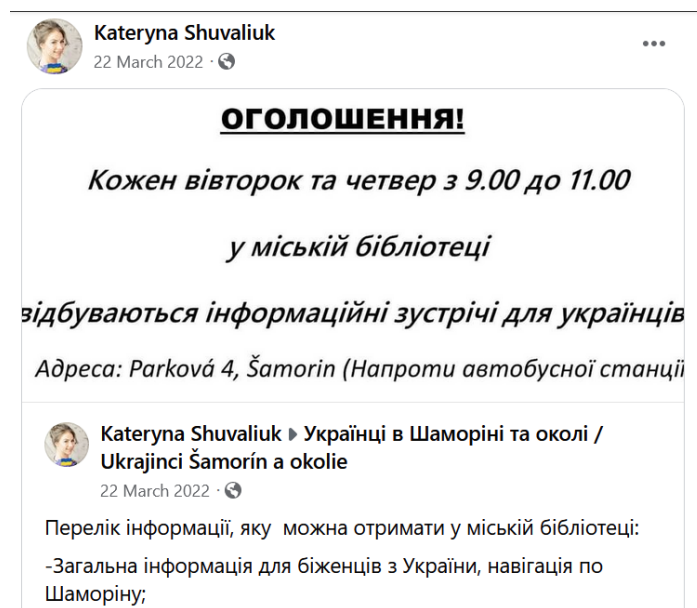

Fig. 12.3. Oznámenie jedného z dobrovoľníkov.

Kým bola štátna pomoc zorganizovaná a spustená, na miestnej úrovni v Šamoríne už fungovala istá podporná sieť. Ešte pred štátnymi transfermi sa samospráva Šamorína rozhodla vyčleniť určité zdroje (cca. 7200 eur) na okamžitú pomoc ukrajinským utečencom, z ktorých pokrývala náklady na tlmočenie a potravinovú pomoc (tlmočenie predtým vykonávali dve Ukrajinky žijúce v Šamoríne dobrovoľnícky). Tieto náklady samospráve refundované neboli.

Metóda financovania a náklady:

Prvá pomoc v prvých týždňoch: mnoho nespočítaných priamych nákladov v dôsledku náporu utečencov. Samospráva v prvých týždňoch dobrovoľne vynaložila približne 7200 eur na pomoc utečencom za účelom pokryť okamžité náklady v období od marca do júna 2022.

Interdisciplinárny prístup:

- Okamžité zasadnutie krízového štábu Šamorína a zostavenie krízového plánu (krízový štáb je už existujúca interdisciplinárna štruktúra)
- Utečenci dostali pomoc zodpovedajúcu ich potrebám (deti – kreatívne aktivity, dospelí - technickú asistenciu)
- Spolupráca rôznych neziskových organizácií z mesta (zabezpečenie materiálnej pomoci aj psychologickéj podpory)
- Príklad medzisektorovej spolupráce (štát/samospráva/neziskové organizácie/dobrovoľníci)

Možné vedľajšie účinky:

- Sociálne napätie v komunite kvôli menej inkluzívnym skupinám obyvateľstva

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

- Vojna potrvá dlho a ochota pomáhať sa bude časom znižovať
- Miestnu podpornú sieť môžu narušiť dezinformácie
- Nepriaznivá politická orientácia (nová vláda), oklieštenie štátnej podpory
- Preplnené mestá alebo miesta (nie je prípad Šamorína)

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

- Prekonanie jazykovej bariéry za pomoci miestnej rezidentky ukrajinského pôvodu, ktorá je už známa miestnych pomeroch a postupov
- Rýchla reakcia – centrum prvého kontaktu bolo založené takmer okamžite z iniciatívy knižnice, podporujúcich občanov a neziskových organizácií v spolupráci s ukrajinskou obyvateľkou Šamorína. Bolo to vynikajúce preto, lebo štátna pomoc prišla až omnoho neskôr.
- Psychologická pomoc, ktorá bola utečencom ponúknutá, vo veľkom pomohla v ich integrácii. Aktivity boli zvolené podľa potrieb daných osôb – deti mali k dispozícii nízkoprahové kreatívne aktivity. Knižnica bola k dispozícii bezplatne, bez predchádzajúcej dohody času návštevy, prístup do budovy bol jednoduchý a toalety boli oddelené. Ponúknuté služby slúžili tak mužom ako aj ženám, deti boli vítané. Služba bola veľmi prístupná a postavená tak, aby boli zábrany využiť ju čo najmenšie.

Fig. 12.4. Predmety darované pre utečencov

Metódy zapojenia komunity:

Komunita bola zapojená verejnými výzvami do zbierok. Obyvatelia vyzbierali množstvo vecí, ktoré boli ukrajinským utečencom darované. Niekoľko slovenských rodín s deťmi sa zúčastnilo aj kreatívnych krúžkov pre Ukrajincov v záujme ich rýchlejšej integrácie. V prvých dňoch ponúkli Šamorínčania utečencom ubytovanie bezplatne. Neskôr bola založená FB stránka Ukrajinci v Šamoríne, ktorá pomohla v ich ďalšej integrácii.

Dosiahnuté výsledky:

Pomoc v administratívnych záležitostiach, potravinová pomoc a ošatenie boli poskytnuté približne 500 osobám. Väčšina utečencov sa v Šamoríne zdržala len dočasne (tí, ktorým pomohla miestna Ukrajinka zohnať ubytovanie), pretože im bolo neskôr ponúknuté ubytovanie v zariadení pre imigrantov v Gabčíkove. Na presné evidencie spočiatku ani nebol čas, pretože tu boli veľké davy utečencov a potreby, ktoré bolo treba riešiť prioritne.

V súčasnosti žije v Šamoríne 136 ukrajinských odíedencov, sú registrovaní cez štátny príspevkový program na ubytovanie.

V meste nevznikla žiadna podporná štruktúra na uľahčenie hľadania si práce, utečenci sa zjavne spoliehali na svoju krajanku K. Shuvaliuk dlhodobo žijúcu v Šamoríne.

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Na Slovensku muselo prijať podobné opatrenia v súvislosti s vojnou na Ukrajine veľa samospráv. Na úrovni samosprávy bola podporná sieť všade viac-menej rovnaká. Najlepšie príklady sú z miest, kde už boli aktívne fungujúce neziskové organizácie, ktoré ponúkli pomoc vždy ako prvé.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

- tento model je najlepšie aplikovateľný vo väčších miestach s aktívnymi neziskovými organizáciami
- Musí existovať miesto na centrum prvého kontaktu alebo musí byť známa kontaktná osoba
- Kultúrna, geografická a jazyková podobnosť môže výrazne uľahčiť prvú pomoc a následnú integráciu utečencov

Viac informácií o modelovom projekte:

URL: <https://samorin.sk/mesto-otvorili-informacne-centrum-pre-ukrajincov>

Kontaktné osoby:

Kristína Mikóczy, Mestský úrad Šamorín, kristina.mikocziova@samorin.sk

Ilona Pirk, Mestská knižnica Zs. Zalabaiho,

13. Integrácia migrantov prostredníctvom kultúrnych aktivít (Festival Fjužn)

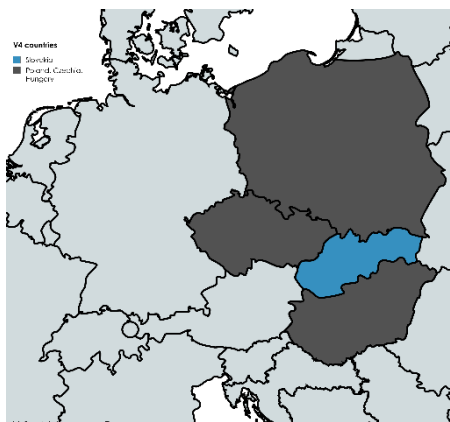

Fig. 13.1. Slovensko, z krajín V4

Miesto implementácie osvedčeného postupu (modelového projektu):

Bratislava, Piešťany, Trnava, Banská Štiavnica, Košice, Komárno, Trenčín, Nitra, Liptovský Mikuláš, Slovensko

Projekt nadväzuje na predchádzajúce aktivity organizácie - Nadácia Milana Šimečku - a na jej expertízu. Cieľom projektu je prispieť k vytvoreniu multikultúrnej spoločnosti, zvýšiť úroveň tolerance a vzájomného pochopenia medzi rôznymi skupinami ľudí. Aktivity vykonané v projekte podporujú ideu otvoreného a bezpečného Slovenska, kde sa bude každý cítiť v bezpečí bez

ohľadu na krajinu narodenia. Jedným z nástrojov budovania otvoreného Slovenska je posilniť dôveru k migrantom, diskutovať s nimi a podporiť ich integráciu cez kultúrne aktivity. Aktivity projektu zahŕňali aj hostenie cudzieho umelca prenasledovaného vo svojej krajine, čo mu umožnilo žiť a tvoriť na Slovensku na dobu jedného roka. Títo umelci často vnímajú Slovensko ako ostrov slobody, kde sa môžu umelecky realizovať. Ďalšou aktivitou projektu bolo vytvorenie nového formátu multikultúrneho festivalu „Fusion“, ktorý bol predstavený v 10 mestách Slovenska v roku 2021 a 2022 a zviditeľnil migrantov prichádzajúcich na Slovensko. Okrem toho boli v rámci projektu pripravené aj ďalšie vzdelávacie a osvetové akcie v tejto téme. Festival bol realizovaný aj v roku 2023 (v termíne 22-29.9.2023)

Fig. 13.2. Plagát festivalu Fjužn 2022. Zdroj: Webová stránka festivalu Fjužn

Fusion – „fjuzn“ je jedinečný festival, ktorý je zameraný na tému migrácie a migrantov. Skúma a ukazuje migráciu účastníkom z rôznych uhlov pohľadu (Ako vnímame migrantov? Sú Slováci odchádzajúci zo Slovenska tiež vnímaní ako migranti vo svojich nových domovinách?). Na festival v Piešťanoch (na jednej zo zastávok putovného festivalu), v kúpeľnom meste s relatívne vysokou koncentráciou cudzincov boli na diskusný panel festivalu prizvaní cudzinci žijúci na Slovensku. Ide o ľudí, ktorých môže verejnosť vnímať ako migrantov, no Slovensko je už pre nich domovom. Jeden z hostí diskusie, Švajčiar Alain Janovjak je napríklad vášnivým cyklistom, miluje Piešťany a okolie a to, že vždy je kam ísť a je tu množstvo kultúrnych akcií. Moderátor sa následne spýtal Jonasa Amoaha z Ghany a jeho slovenskej manželky, prečo odišli z Anglicka a usadili sa práve na Slovensku (kde sa začali venovať farmárčeniu). Tretím hosťom bol Poliak Rafał Moskal, ktorý sa podelil o svoje dojmy zo života v Piešťanoch. Festival skombinoval diskusné panely s hudobnými predstaveniami v podaní Slovákov, ale aj cudzincov. Jedinečnosť festival spočíva v týchto črtách:

- Zameriava sa na tému migrácie, ktorá nie je príliš atraktívna pre verejnosť
- Je pravidelne organizovaná každý rok
- Má vytvorený a osvedčený koncept
- Je interaktívny
- je inkluzívny – hostia sú Slováci aj cudzinci, ktorí sa podelia o svoje zážitky a skúsenosti

Dôvodom, prečo bol tento projekt zaradený k pozitívnym príkladom je to, že ukazuje, že možno migráciu vnímať aj pozitívne a práve Festival „Fjuzn“ môže byť dobrým nástrojom na šírenie pozitívneho imidžu migrácie medzi verejnosťou a je aj opakovateľný.

Metóda financovania a náklady:

Granty EHS a Nórska (181130 e€), spolufinancovanie Slovenskou republikou v sume 27320 €

Interdisciplinárny prístup

Ktokoľvek sa môže stať migrantom – aj každý, kto odchádza zo Slovenska. Osveta je zameraná na všetky sektory a oblasti.

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Prežitie festivalu závisí od dostupnosti externých zdrojov, pričom netolerantná a nenávisťná politická atmosféra môže zabrániť organizovaniu festivalu z dôvodu politicky citlivej témy.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Tento dobrý príklad sa vyznačuje inovatívnymi prvkami, medzi nimi tým, že dokáže nekonvenčnú tému zapracovať do inkluzívneho a prístupného festivalového formátu. Pravidelná implementácia tohto festivalu v štandardizovanej forme zmení tému na politicky akceptovateľnú. Taktiež, odskúšaný a overený formát festivalu – vrátane diskusií, hudobnej produkcie a prechádzok "fjuzn walks" (na ktorých zdieľajú cudzinci svoje dojmy na mesto počas prechádzky) zvyšujú jeho prístupnosť a účinnosť.

Metódy zapojenia komunity:

Verejnosť je zapojená už účasťou a má možnosť vybrať si rôznu úroveň interakcie s moderátorom a pozvanými hosťami. Festival zapája migrantov aj nemigrantov.

Dosiahnuté výsledky:

10 Fusion festivalov implementovaných

5 osvetových aktivít implementovaných

3 prenasledovaných cudzincov – umelcov hosťujúcich v Bratislave na obdobie jedného roka

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Festival má vysoký potenciál na multiplikáciu - ako to ukazuje jeho realizácia v 10 rôznych slovenských mestách (zastávkach putovného formátu). I keď program a zameranie nie je vždy totožné a hostia sú taktiež vždy iní – miestne záležitosti v súvislosti s migráciou môžu byť lokálne úspešne predstavené.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Obr. 1 – Plagát festival Fusion

Obr. 2-4 – Zábery z predchádzajúcich ročníkov

Obr. 5 – Prechádzka “fjuzn” walk – ako vníma cudzinec naše mesto?

Viac informácií o modelovom projekte:

Nadácia Milana Šimečku, Svoradova 8, Bratislava 81103

URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=qPqTbClcrPI> (stránka projektu)

www.fjuzn.sk (Festival Fjuzn)

<https://fjuzn.sk/zacina-sa-festival-fjuzn-najvacsie-multizanrove-podujatie-o-cudzincoch/>

<https://nadaciamilanashimecku.sk> (stránka organizácie)

Kontaktná osoba: Nina Galanská

nms@nadaciamsk, info@fjuzn.sk

Pozrite si tento osvedčený postup na YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=YJcq_ygKb-s&list=PLMBuLp_f4M0USJFvWtuX4DQu0hkKXMhRS&index=15

14. Pandemický grantový program spoločnosti Novartis na podporu nekovidových pacientov počas pandémie

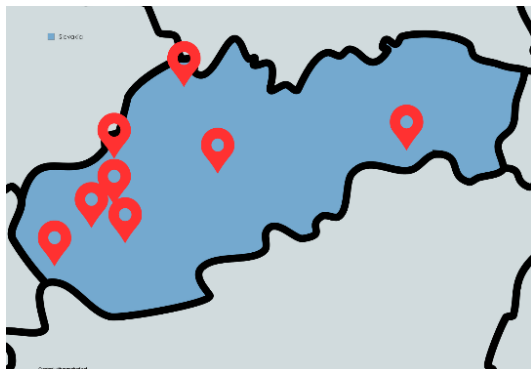

Fig. 14.1. Piešťany, Bratislava, Žilina, Trenčín, Nitra, Košice, Banská Bystrica, Trnava, Slovensko

Vláda v reakcii na pandemickú situáciu nariadila zredukovať osobné kontakty medzi rôznymi skupinami populácie. Tí, ktorí tým najviac trpeli, boli deti v primárnom, resp. sekundárnom vzdelávaní a pacienti s rôznymi nekovidovými ochoreniami, ktoré sa počas pandémie v dôsledku preťaženia kapacít zdravotníckych zariadení zanedbávali. Súbežne s tým mnohé neziskové organizácie stratili svoje tradičné zdroje financovania a neboli ďalej schopné pokrývať náklady práce s ich cieľovou skupinou. Farmaceutická spoločnosť Novartis sa na Slovensku rozhodol podporiť projekty 4 neziskových organizácií za plného rešpektovania pandemických opatrení a platných hygienických predpisov. Predmetné projekty dokázali plniť svoje ciele

aj tak, že zmenili svoj “mód” a fyzický kontakt nahradili stretnutiami v online priestore, ktoré boli pre cieľové skupiny prínosné.

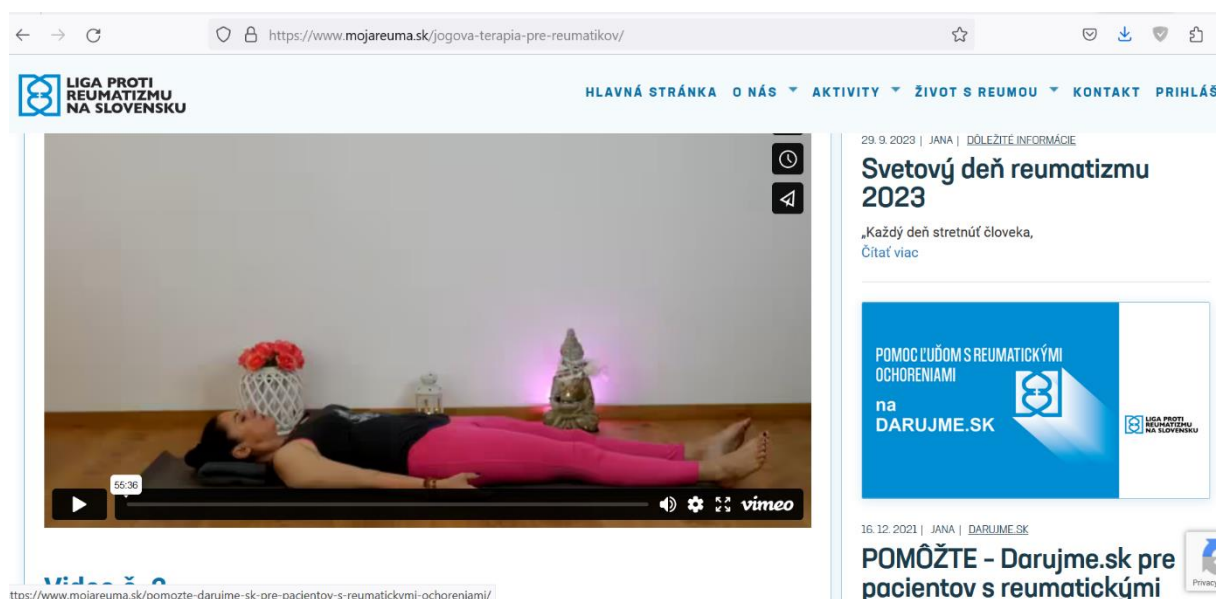

Fig. 14.2. Úryvok z videa súvisiaceho s reumatizmom.

Prvé dva projekty podporené spoločnosťou Novartis patrili neziskovej organizácii Liga proti reumatizmu so sídlom v Piešťanoch. Prvý z projektov bol zameraný na fyzický tréning pacientov počas pandémie, keď osobné stretnutie trénera a pacienta nebolo možné. Liga sa preto rozhodla preniesť cvičenie do online sveta a nahrala 5 na seba nadväzujúcich videí, ktoré sprevádzali pacientov špeciálnou jógovou terapiou. Cvičenia viedla uznávaná odborníčka Silvia Bobocká. Prípravou a následným zverejnením týchto videí malo zrazu k cvičeniam prístup väčší okruh pacientov, ktorí začali

cvičiť, čo im pomohlo udržať si nielen fyzickú, ale aj mentálnu kondíciu. Videá sú aj po rokoch dostupné na webe spolu s písanými inštrukciami k cvičeniu a pacientom výrazne pomohli znížiť stres prežívaný počas pandémie. Projekt podporený spoločnosťou Novartis sumou 3000 € následne ďalej rástol. V nasledujúcich rokoch sa vrátili aj fyzické cvičenia a online videá boli stále dostupné. Aktuálne v roku 2023 školí Liga nových inštruktorov jógových cvičení z okruhu pacientov s reumatizmom. Títo noví tréneri by mali pôsobiť v 15 miestnych pobočkách Ligy a 5 spolupracujúcich kluboch po celom Slovensku. Liga proti reumatizmu pracuje približne s 1500 pacientmi.

Fig. 14.3. Ponúkané služby pre ľudí v núdzi. Úryvok z webovej stránky.

V druhom projekte, ktorý Lige proti reumatizmu podporila spoločnosť Novartis, mohli pacienti s reumatizmom stretnúť psychológa online, čo im pomohlo zachovať si psychickú pohodu aj v časoch pandémie. Projekt bol podporený sumou 5000 €. Aj tento projekt sa odvtedy posunul a zapojil mnoho ďalších špecialistov do online stretnutí, najmä z oblasti gastroenterológie a neurológie. V prípade záujmu sa v postpandemickom období realizujú stretnutia aj fyzicky.

Tretí podporený projekt bol podaný organizáciou CML Life so sídlom v Bratislave. Ide o subjekt združujúci pacientov s chronickou myelocytovou leukémiou. Túto chorobu je možné liečiť už 20 rokov a výsledok závisí od rôznych faktorov (priemerná očakávaná dĺžka života s neliečenou CML je približne 5 rokov), pričom jedným z nich je aj informovanosť pacientov a podpora, ktorej sa im dostáva (nielen od lekárov).

Z finančnej podpory založila organizácia webovú stránku s komplexnými pozitívnymi informáciami o chorobe CML a zverejnila tu informačné a vzdelávacie materiály, odporúčania a možnosť konzultácie s onkológom online. V rámci projektu pripravili aj tlačené materiály. Časť webovej stránky je venovaná aj ochoreniu Covid-19, čo bolo nevyhnutné v časoch zakladania webovej stránky v období pandémie. Týmto spôsobom sa k pacientom počas pandémie dostávalo dosť informácií nielen o covide, ale aj o vlastnej chorobe bez fyzickej návštevy lekára. Webová stránka po rokoch stále funguje. Vo vzdelávacích materiáloch sa uvádza aj parafrázovanie pomenovania choroby CLM ako “Cesta mojej liečby”. Novartis podporil projekt sumou 4650 €.

Štvrtý projekt bol podaný Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska. Bol zameraný na nákup informačnej technológie pre troch inštruktorov sociálnej rehabilitácie, ktorí komunikujú a poskytujú

služby približne sto pacientom ročne z 12 okresov Slovenska. Pomocou zakúpenej techniky mohli inštruktori poskytovať svoje služby online, bez nutnosti fyzického stretnutia. V roku 2020 to bol jediný spôsob, ako mohla organizácia vôbec pracovať s pacientmi. Projekt bol podporený sumou 2200 €.

Podľa výročnej správy za rok 2021 bola služba sociálnej rehabilitácie dostupná pre 1744 klientov. Služba bola poskytnutá online približne 300 klientom v danom roku. Je však nutné poznamenať, že nie všetky typy sociálnej rehabilitácie je možné poskytnúť online formou – niektoré, napr. sebestačnosť (fyzická orientácia vo svojom priestore) a priestorová orientácia s použitím bielej palice v exteriéri nemožno odovzdať online formou. Naopak, služby ako výuka Braillovho písma, základy počítačovej gramotnosti cez klávesové skratky, hlasové správy a nastavenie jasu počítača špeciálnym programom je možné poskytnúť aj online.

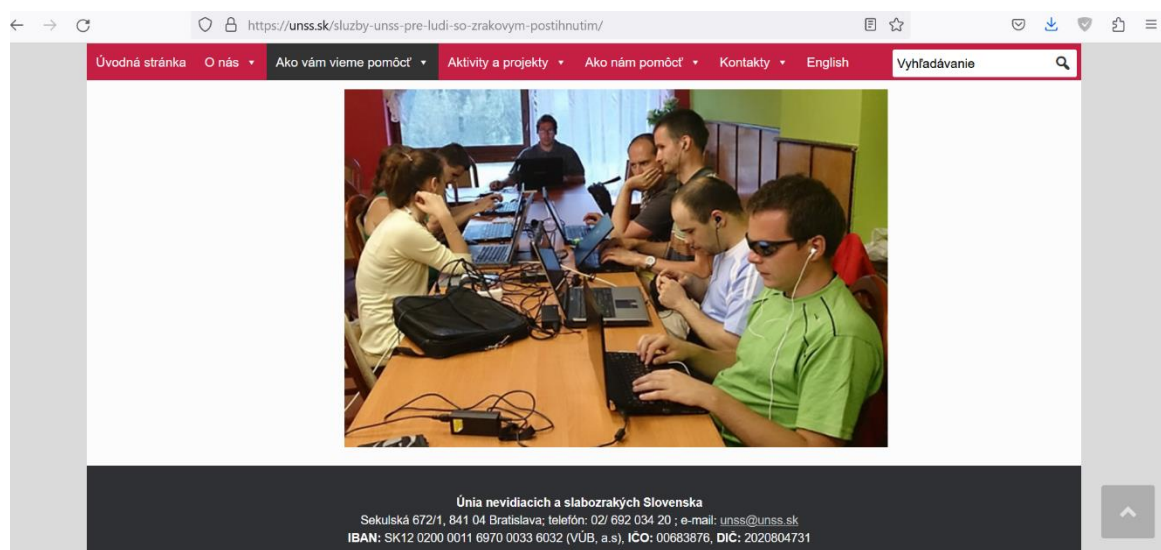

Fig. 14.4. *Pacienti so slabým zrakom sa môžu naučiť počítačové zručnosti pomocou skratiek alebo zmeny jasu obrazovky.*

Metóda financovania a náklady:

Korporátny grant od Novartis v sume nad 14.000 €

Interdisciplinárny prístup:

Interdisciplinárny prístup takejto spolupráce je zjavný – za prísnych hygienických opatrení daných štátom sa zisková spoločnosť rozhodla podporiť neziskové organizácie, ktoré ostali počas pandémie odrezané od svojich obvyklých príjmov. Všetky tri sektory – štátny, korporátny a neziskový – spolupracovali pre jeden totožný cieľ – znížiť zdravotné riziká a chrániť životy. Vláda dala obmedzenia v záujme ochrany zdravia, Novartis poskytol finančné zdroje a neziskové organizácie mohli pracovať s klientmi, ktorí boli konečnými prijímateľmi pomoci.

Možné vedľajšie účinky:

Počas online konzultácií o zdravotnom stave pacientov mohla byť empatia znížená v porovnaní s osobným stretnutím, kde pacienti komunikujú napríklad aj neverbálne. V dôsledku toho sa stretnutie stáva menej osobným a bráni terapeutovi do hĺbky pochopiť obavy pacientov. Pre online platformy je

veľmi dôležité nájsť spôsob, ako zachovať empatiu a ľudský prístup – napr. aktívnym počúvaním alebo empatickou komunikáciou.

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Rizikom pre pokračovanie je, ak organizácie nebudú mať spoločný a urgentný cieľ, ktorý zvykne spustiť a živiť podobnú iniciatívu. Medzisektorálna spolupráca často zlyhá, ak navrhované aktivity neprinesú okamžitý výsledok, chýba im inovácia alebo musia prechádzať zložitými legálnymi procedúrami. Nepresnosť a nedostatok údajov môže tiež ohroziť takúto spoluprácu, nakoľko sa údaje o počte klientov využívajúcich služby organizácie môžu prekryvať (klient využil obe služby, ale stále je len jedným klientom). Navyše, poskytnutie online služieb môže byť znemožnené aj nedostatočnou technickou spôsobilosťou klientov používať počítač a informačné technológie, čo vedie v dlhodobom horizonte k oslabeniu služieb pre pacientov.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Hlavným inovatívnym prvkom v tejto prípadovej štúdii je preklopenie služieb do online priestoru namiesto tradičnej prezenčnej formy, ktorá v časoch pandémie nebola možná.

Metódy zapojenia komunity:

Komunita bola zapojená nie priamo spoločnosťou Novartis, ale samotnými beneficiarmi – neziskovými organizáciami. Všetky štyri neziskové organizácie z tejto prípadovej štúdie aktívne pracujú so svojim klientským kmeňom. Často sú ich aktivity zamerané na osvetu, napr. formou kampane (každoročná kampaň Únie nevidiacich a slabozrakých – akcia Biela pastelka) alebo článkov v tlači. Všetky štyri organizácie majú svoje vlastné zbierky, do ktorých sa členovia komunity môžu zapojiť.

Dosiahnuté výsledky:

- Online asistencia pre pacientov s reumatizmom (5 videonávodov na cvičenie, online psychologická poradňa),
- Službu sociálnej rehabilitácie bolo možné v roku 2021 poskytnúť 1744 slabozrakým ľuďom (podporené nielen spoločnosťou Novartis), mnohí z nich využili jej online formu
- Vytvorenie informačno-osvetovej webovej stránky a poskytnutie online medicínskej podpory pre pacientov s CLM
- Všeobecný posun je premeniť/doplniť fyzické stretnutia na/o online formy

Všetky výstupy môžu byť bez obmedzenia využité v nasledujúcich rokoch, čo by ďalej zvyšovalo počet potenciálnych klientov z tej-ktorej zdravotnej oblasti.

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Projekt bol implementovaný na regionálnej úrovni, nakoľko organizácie podporené z grantu od Novartis pôsobili v rôznych regiónoch Slovenska.

Projekt má preto dobré možnosti na adaptáciu v ďalších regiónoch za predpokladu, že donorská firma je v regióne významným subjektom a jej oblasť pôsobenia súvisí so zdravotníctvom. Miestne

organizácie by v perspektívnych regiónoch mali mať pravidelné aktivity v oblasti zdravotníctva (príp. príbuznej oblasti) a dobré prepojenie na miestnu komunitu.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Predmetná prípadová štúdia je modelovým príkladom medzisektorálnej spolupráce pre verejné dobro. Podobný model spolupráce môže byť vytvorený aj v iných verejných témach (ideálne nie kontroverzných). Existujú aj limity z rozsahu, nakoľko menšie firmy nie sú príliš ochotné podporovať externé organizácie, pretože často sami bojujú o prežitie.

Viac informácií o modelovom projekte:

Kontaktná osoba: Janka Dobšovičová Černáková, predsedníčka, predseda@mojareuma.sk
www.unss.sk

Kontaktná osoba: Tatiana Winterová, unss@unss.sk (Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska)

Kontaktná osoba CLM: Maroš Havran, predseda, info@cmllife.sk (CML Life)

<https://cmllife.sk/>

<https://www.novartis.com/sk-sk/stories/podporili-sme-styri-skvele-projekty-na-zvladnutie-pandemie>

Kontaktná osoba: info.sk@novartis.com

Pozrite si tento osvedčený postup na YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=XHTBQRkUg0s&list=PLMBuLp_f4M0USJFvWtuX4DQu0hkKXMhRS&index=11

15. Pandemický korporátny grantový program zameraný na prevenciu ochorenia COVID-19 v Hurbanove v rokoch 2020 a 2021

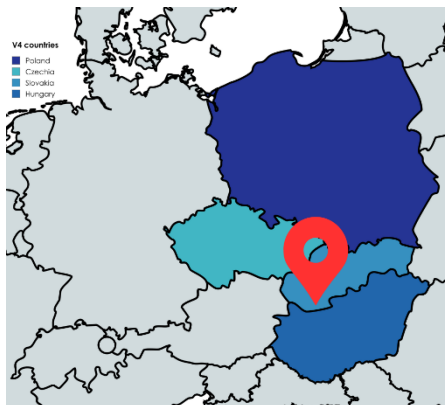

Fig. 15.1. Hurbanovo, Slovensko a krajiny V4

Hurbanovo je mestečkom v okrese Komárno v Nitrianskom samosprávnom kraji. Podľa posledného sčítania obyvateľov z roku 2022 má 7467 obyvateľov, z čoho je 3780 osôb (50,62 %) slovenskej a 3038 osôb (40,69 %) maďarskej národnosti, 179 (2,4 %) sú Rómovia, a zvyšných 28 (0,37 %) sú Česi, vytvárajúc tým pestrú multietnickú miestnu komunitu.

V meste Hurbanovo je jedným z najväčších zamestnávateľov pivovar Zlatý Bažant/ Heineken. Od roku 2010 podporuje korporát Heineken Slovakia rôzne typy miestnych verejnoprospešných aktivít v spolupráci s Nitrianskou komunitnou nadáciou. V máji 2020 a opäť vo februári 2021 spoločne vyhlásili dodatočný mikrograntový program, ktorý bol

zameraný na cieľovú skupinu znevýhodnených obyvateľov najviac zasiahnutých pandémiou a mal podporovať preventívne opatrenia na ochranu zdravia obyvateľov. Heineken Slovakia sa rozhodol venovať 20000 €/rok miestnym neziskovým organizáciám a ich iniciatívam na boj s pandémiou. Nitrianska komunitná nadácia pripravila grantovú výzvu a systém hodnotenia, výberu, kontroly a monitoringu. Mikrograntový program podporoval nasledujúce ciele:

- Vzdelávanie detí z marginalizovaných komunít počas lockdownu za účelom zachovania želaného správania a hygienických návykov zaužívaných v škole
- Zdravotné podporné služby pre seniorov
- Realizácia opatrení s cieľom zamedziť ďalšiemu šíreniu ochorenia COVID-19

Hodnotiaca komisia v 2021 rozhodla o podporení 14 projektov v celkovej sume 21 390,52 €. V roku 2020 bolo spolu podporených 12 projektov s celkovou sumou 19 719 €.

Zo sumy venovanej na mikrograntovú schému boli dosiahnuté tieto výsledky a realizované nasledujúce aktivity (Obr. 1-4):

- Pre seniorov a znevýhodnených skupín obyvateľstva využívajúcich sociálne služby boli zakúpené **ochranné pomôcky** – tlakomery, glukomery, pulzné oxymetre, vitamíny, rúška a respirátory, jednorazové rukavice, dezinfekcia, drogéria a potravinové balíčky

- Pracovníci – poskytovatelia sociálnych služieb pri práci v domovoch svojich ohrozených klientov dostali **ochranné odevy a pomôcky**
- Sociálny taxík, ktorý bol využívaný aj na transport pacientov s COVID-19, bol vybavený **čističkou vzduchu**, hygienickým stupienkom, invalidným vozíkom, jeho pracovníci dostali ochranné masky, odevy, rukavice, respirátory a dezinfekciu
- Pre miestny oddiel hasičov boli zakúpené ochranné pomôcky ako **opakovane použiteľné ochranné odevy**, dezinfekcia, záchranné balíčky apod. za účelom dezinfekcie verejných priestorov.

Metóda financovania a náklady:

19719 € podpora od korporátu (2020), resp. 21 390 € v roku 2021

Interdisciplinárny prístup:

Interdisciplinárny prístup grantového programu je viditeľný na financovaných projektoch – program podporil organizácie rôzneho zamerania, veľkosti a činnosti (vzdelávanie/zdravotníctvo/záchranné zložky - hasiči/sociálne služby – seniori), ktoré majú všetky svoje vlastné cieľové skupiny.

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Niektoré z aktivít potrebujú ďalšie financovanie a vysvitlo, že nie všetky sú udržateľné (aspoň v krátkodobom horizonte). Dopad aktivít zameraných na vzdelávanie sa taktiež ukáže až v dlhšom časovom horizonte (neskoršie testovania typu Monitor odhalili nedostatočnosť domáceho vzdelávania).

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Fig. 15.2. Poskytovanie pomoci s pomocou miestnych podnikateľov. Zdroj: .

Mikrograntová iniciatíva dokázala pre dobrú vec spojiť rôzne zdroje – finančné prostriedky od korporátu, expertízu Nitrianskej komunitnej nadácie a schopnosť miestnych organizácií vyriešiť špecifické problémy v komunite. Takáto dlhodobá spolupráca posilní miestne inštitúcie a organizácie. Napriek nízkym rozpočtom podaných projektov sa v rámci malých komunít darí dosiahnuť významný dopad. Hlavnou výhodou tohto grantového programu bola rýchlosť rozhodovania komisie a odbúranie

byrokracie, čo umožnilo čo najrýchlejšiu realizáciu preventívnych opatrení.

Metódy zapojenia komunity:

- Ktokoľvek sa mohol do grantového programu prihlásiť s projektom v téme pandémie
- Všetky podané projekty (14) získali podporu

Dosiahnuté výsledky:

12, resp. 14 miestnych projektov bolo podporených

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Vytvoriť podobnú grantovú štruktúru si vyžaduje inštitucionálnu podporu, vytvorenie potrebného inštitucionálneho rámca, politík a stratégií a v neposlednom rade aj zabezpečenie financií na efektívnu administráciu grantového procesu. Vytvoriť podobný modelový projekt v inej obci si vyžaduje zanietenú skupinu alebo tím pre manažovanie grantového procesu a presne načrtnuté stratégie a procesy.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Viac informácií o modelovom projekte:

URL: <https://www.hurbanovo.sk/tu-sme-doma-aj-v-case-pandemie/>

Kontaktná osoba: Ľubica Lachká (Nitrianska komunitná nadácia)

16. Spoločná iniciatíva pre zvýšenie bezpečnosti na školách počas pandémie inštaláciou ozónových generátorov

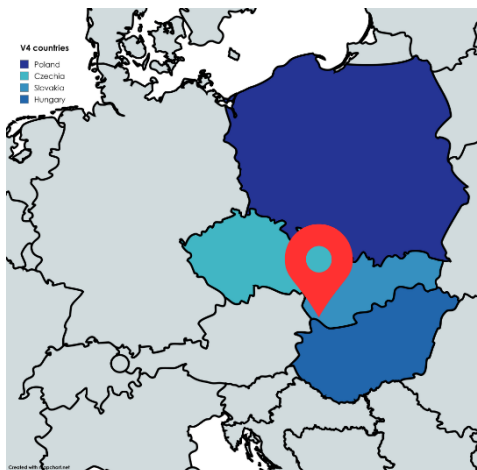

Fig. 16.1. Šamorín, Slovensko a krajiny V4

V zime 2020 skrátili školské vyučovanie prvé dve vlny pandémie koronavírusu. Školy v Šamoríne boli zatvorené medzi prvými na Slovensku začiatkom marca 2020. Kým prvý lockdown trval len krátko, druhý bol dlhší a vyústil do dlhej neprítomnosti detí v škole, vynechanom učive a strate sociálnych kontaktov. Samospráva Šamorína si uvedomila, že ďalšia chrípková sezóna môže opäť priniesť novú “vlnu” ochorenia COVID-19, no po dlhých lockdownoch už chcela nechať školy otvorené. V záujme vytvorenia bezpečnejšieho prostredia pre deti sa rozhodla kúpiť ozónový generátor do všetkých 4 šamorínskych základných škôl. Tento čin propagovalo miestny portál – internetové noviny Šamorínčan a pridal sa k iniciatíve. Z vlastných prostriedkov zakúpil ďalšie dva ozónové generátory a následne

koordinoval verejnú iniciatívu, v rámci ktorej sa vyzbierali peniaze pre dodatočné 4 kusy tohto prístroja. Na výzvu zareagovali aj pracovníci spoločnosti Partners Group SK zo Šamorína a v marci 2021 v rámci firemného filantropického programu “Giving back” venovali šamorínskym školám ďalšie dva ozónové generátory. Cena jedného generátora bola 160 €. Následne sa ozónové generátory distribuovali do šamorínskych škôl a gymnázií podľa počtu detí, ktoré danú školu navštevovali. Podľa všetkého sa aj vďaka nim podarilo po lockdowne udržať relatívne bezpečné a nezávadné prostredie na šamorínskych školách.

Fig. 16.2 Schválenie generátora ozónu. Zdroj: webová stránka

Metóda financovania a náklady:

Samospráva – 640 € (4 ozónové generátory)

Korporátne zdroje 640 € (2+2 ozónové generátory)

Verejná zbierka – 640 € (4 ozónové generátory)

Interdisciplinárny prístup

Takéto riešenie je aplikovateľné pre akúkoľvek inú budovu, nielen školskú. V projekte, ktorý mal vytvoriť bezpečné prostredie pre deti na školách spolupracovali všetky tri sektory – samospráva, podnikatelia a verejnosť.

Možné vedľajšie účinky:

Je nutné prízvukovať, že ozónový generátor nie je univerzálnym riešením dezinfekcie verejných budov, jeho používanie je preto nutné doplniť aj o tradičné formy dezinfekcie.

Fig. 16.3. Generátory ozónu sú v prevádzke. Zdroj: webová stránka

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Jedným z rizík je, že školy prestanú ozónové generátory používať po odznení pandémie. Ozónový generátor sa dá spustiť len v prázdnych triedach, pretože pre ľudí predstavuje jeho bezprostredný účinok isté zdravotné riziko. Zo strany školy je potrebný dobrý manažment, aby sa všetky triedy a priestory stihli vydezinfikovať v čase neprítomnosti detí.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Aktivita bola v kontexte Šamorína inovatívna preto, lebo sa spojili všetky tri sektory v záujme spoločného cieľa a zapojili sa aj miestni obyvatelia. Inovatívne bolo aj samotné použitie tohto prístroja.

Fig. 16.4. Zdieľanie informácií o projekte. Zdroj: webová stránka

Metódy zapojenia komunity:

Obyvatelia sa priamo zapojili do výzvy poslaním príspevkov do verejnej zbierky zverejnenej miestnym portálom Samorincan.sk. Z príspevkov dokázal koordinátor kúpiť 4 kusy tohto prístroja.

Dosiahnuté výsledky:

12 ozónových generátorov kúpených a distribuovaných na 4 miestne školy. Rotovaním prístroja medzi triedami a spoločnými priestormi sa dokáže vydezinfikovať väčšina spoločných priestorov školských budov. Aj vďaka tomuto prístroju sa v nasledujúcich týždňoch mohli šamorínske deti vrátiť do škôl (medzi prvými žiaci na prvom stupni).

Obr. 1 a 2 – Odovzdávanie ozónových generátorov riaditeľom miestnych škôl (na snímke predstaviteľia portálu Samorincan.sk a spoločnosti Partners Group SK)

Obr. 3 – Ozónové generátory zakúpené z prostriedkov získaných verejnou zbierkou

Obr. 4 – Verejné poďakovanie darcom cez portál Samorincan.sk

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Veľmi dobré možnosti adaptácie, chce to len dobrého koordinátora a určité mediálne skúsenosti.

Viac informácií o modelovom projekte:

URL

www.samorincan.sk

Archívne stránky o prípadovej štúdii:

<https://www.samorincan.sk/dakujeme-vsetkym-za-podporu>

<https://www.samorincan.sk/samorincan-sa-snazi-pomahat-zapojit-sa-mozete-aj-vy>

Kontaktná osoba: Peter Gábor, info@samorincan.sk, Valéria Kličková, szomolai@foruminst.sk

17. Odolné sídliská (LIFE DELIVER)

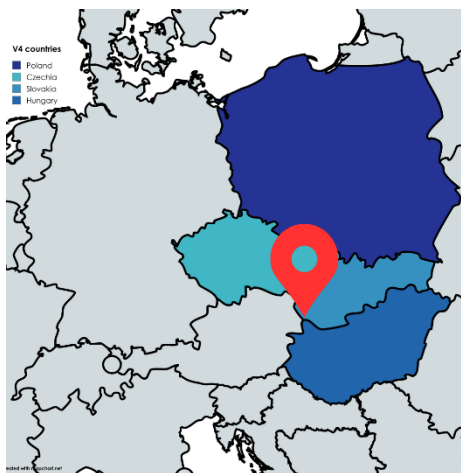

Fig. 17.1. Bratislava, Slovensko a krajiny V4

Na Slovensku žije takmer tretina obyvateľov na sídliskách vybudovaných v 50. rokoch minulého storočia. Tieto sídliská sú typicky husto osídlené a zastavané, majú málo zelene a nekvalitné, zanedbané verejné priestory. Z historických dôvodov je táto výstavba charakteristická aj pre ostatné štáty V4.

V mestách a na sídliskách je vysoký podiel betónových povrchov, ktoré sa rýchlo a extrémne prehrievajú a ochladzujú, ovplyvňujú tým teplotu vzduchu v meste a pridávajú ďalšie teplo k už existujúcim zdrojom – doprave a vykurovaniu budov v meste. Takýto typ osídlenia je “tepelným ostrovom”, ktorý je v priemere o 0,5-1,5°C, v extrémnych prípadoch až o 10°C teplejší ako okolitá krajina. Betónové povrchy zároveň narúšajú aj prirodzený kolobeh vody v

mestách. Preto sa očakáva, že dopady klimatických zmien budú najviac citeľné práve v mestskom prostredí.

Na Slovensku bol v rokoch 2018-2023 realizovaný rozsiahly projekt na zmiernenie dopadov zmeny klímy pod názvom Odolné sídliská, ktorý bol podporovaný programom LIFE z EÚ. Projekt sa rozbehol 15. júna 2018 a trval do 15. decembra 2023. Spolupracujúcimi partnermi boli Mesto Bratislava - Mestská časť Karlova Ves, BROZ (Bratislavské regionálne ochranné združenie), Karpatský rozvojový inštitút, Inštitút pre pasívne domy a organizácia CI2 zameraná na trvalo udržateľný rozvoj.

Hlavným cieľom projektu bolo zvyšovať odolnosť miest voči dôsledkom klimatických zmien implementáciou nadväzujúcich adaptačných a mitigačných opatrení a vytvoriť nástroj pre sledovanie pokroku v tejto oblasti. Záujmovým územím projektu bolo sídlisko v Bratislave – Karlova Ves, časť Dlhé diely, kde bola implementovaná väčšina navrhovaných opatrení. Projekt sa sústredil okolo troch nosných zámerov – vypracovať Klimatický akčný plán pre mestskú časť, vytvoriť nástroj na vyhodnotenie klimatickej odolnosti a vypracovať katalóg možných adaptačných a mitigačných opatrení.

V záujme merania odolnosti a dosiahnutého pokroku bol v projekte vytvorený online nástroj na hodnotenie - Klimasken. Výsledok hodnotenia mesta/mestskej časti cez Klimasken je zobrazený ako “klimatický štítok”. Tento nástroj je bezplatne k dispozícii online, je viazaný na registráciu: <https://www.klimasken.sk/sk/> Klimasken bol v Bratislave opakovane využitý (v rokoch 2019 a 2023), ďalej ho použili v Prešove, Košiciach a Hlohovci na Slovensku a v Holiciach, Prahe a v Opave v Českej republike.

Tento komplexný nástroj skúma štyri aspekty odolnosti:

- Expozíciu, ktorá skúma, do akej miery je mesto vystavené vplyvom klimatických zmien v dôsledku prírodných faktorov (napr. lokalizácia mesta, okolie mesta atď.). Z expozície môžu

vyplývať riziká ako záplavy, potenciálne poškodenie infraštruktúry záplavami a extrémne teplotné výkyvy mimo dlhodobých noriem.

- Pripravenosť, v rámci ktorej sa skúma, do akej miery je mesto pripravené realizovať preventívne opatrenia ako napr. technické riešenie budov na zmiernenie vplyvu záplav a príválových dažďov, na zadržanie a zber zrážkovej vody a navrhnutie bezpečnostných a preventívnych opatrení pred prírodnými živlami.
- Citlivosť, ktorá skúma vplyvy klimatických zmien na mestskú infraštruktúru. Indikátory v tejto kategórii sú zamerané na zlepšenie tepelno-izolačných vlastností budov, zabudovanie priesvitných konštrukcií, využitie tieniacej techniky, realizácia vegetačných a štrkových striech, uvedomelý výber farby budovy, inštalácia chladiacich a vetracích zariadení a zariadení na zber zrážkovej vody.
- Emisie – spotreba energie a produkcia odpadov

Klimatický štítok má 5 farieb, ktoré označujú stupne kvality (od červenej a oranžovej – zlá kvalita – k žltej, svetlo- a tmavozelenej, ktorá je najvyššia kvalita). Farba sa priradí po vypočítaní číselnej hodnoty toho-ktorého indikátora.

Súčasťou navrhovaných adaptačných a mitigačných opatrení bola aj hĺbková rekonštrukcia dvoch vybraných verejných budov v mestskej časti, ktorá zahŕňala aj inštaláciu moderných technológií proti vplyvom klimatických zmien. Ďalej, v projekte bolo otvorené klimatické informačné a vzdelávacie centrum a drobné opatrenia boli realizované aj na verejných priestranstvách s cieľom zmierniť dopady klimatických zmien.

Adaptačné opatrenia boli dvojaké:

- STAVEBNÉ – zateplenia budov (2 budovy), vonkajšie tienenie (2 budovy), solárne (50) alebo fotovoltaičné panely (86) na 2 budovách, riadené vetranie (2 budovy), zariadenia na zber zrážkovej vody (2 budovy), dažďové záhrady, priepustné parkoviská.
- ZELENÉ – zelené strechy (na 3 budovách), zelená fasáda (1 budova – 3 fasády), zber dažďovej vody (modrozelená infraštruktúra – 1 mokrad, sivá infraštruktúra – potrubia na zber zrážkovej vody)

Dosiahnuté výsledky:

Bratislava aplikovala Klimasken opakovane (v rokoch 2019 a 2023)

Všeobecné výsledky: v roku 2023 sa indikátor “Pripravenosť” pre Karlovú Ves zvýšila zo 41% na 46% , citlivosť sa znížila z 71% na 61%

Čiastkové výsledky: napr. spotreba energie na kúrenie, svietenie apod. sa v mestskej časti znížila o 20%

Metóda financovania a náklady:

Celkové náklady projektu: 2 446 523 EUR

Zdroj: LIFE17 CCA/SK/000126 – LIFE DELIVER

(EU 1 467 913 EUR, SK spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu a z rozpočtu MŽP SR vo výške 793 367 EUR)

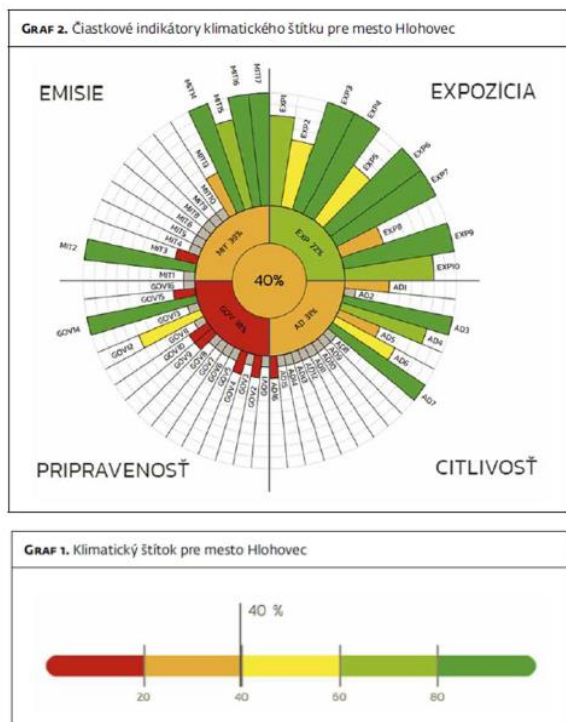

Fig. 17.2. Označenie Klimasken pre mesto Hlohovec..

Interdisciplinárny prístup:

Tieto adaptačné a mitigačné stratégie majú v sebe kombináciu stavebných a zelených prvkov a berú do úvahy aj rôzne ďalšie vplyvy ľudskej činnosti. Dôkladný monitoring je nevyhnutný a dosiahnutie (nameranie) želaného stavu si vyžaduje interdisciplinárnu sieť kvôli správne zvoleným indikátorom.

Možné vedľajšie účinky, Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Najväčšie výzvy a potenciálne riziká pre udržateľnosť aktivít sú zlá kvalita údajov,

pomalosť rozhodovacích procesov v rámci samosprávy, sústredenie sa na stratégie, ktoré neriešia klimatické zmeny ani ich dopady, zmena priorit samosprávy po voľbách, nesúhlas miestnych obyvateľov ohľadom určitých opatrení a limitované finančné zdroje.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

- Komplexný hodnotiaci nástroj vhodný na monitorovanie progresu
- Implementácia širokej škály opatrení na dvoch vybraných budovách pri rekonštrukcii

Metódy zapojenia komunity:

- Deti sa zúčastnili drobných “zelených” aktivít
- Dotazníkový prieskum spokojnosti miestnych obyvateľov (397 respondentov) – realizované 3x, v novembri 2018, 2020 a 2023

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

V krajinách V4 je mestská architektúra podobného charakteru, čo umožňuje vierohodne porovnať dve mestá v rámci V4 alebo vlastný pokrok vo zvyšovaní klimatickej odolnosti mesta. Indikátory samozrejme môžu byť použité aj na iné mestá, vyžaduje si to však komplexný monitorovací systém so zapojením množstva inštitúcií.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov):

Klimasken je obzvlášť vhodný pre krajiny V4 kvôli podobnej štruktúre a architektúre miest. Potenciálne použitie Klimaskenu mimo V4 si vyžaduje detailnejšie preskúmanie niektorých indikátorov a ich vierohodnú interpretáciu.

Viac informácií o modelovom projekte:

URL: www.odolnesidliska.sk, www.klimasken.sk

Kontaktná osoba: Zuzana Hudeková

Email: hudekova@karlovaves.sk

18. 10 000 stromov pre Bratislavu

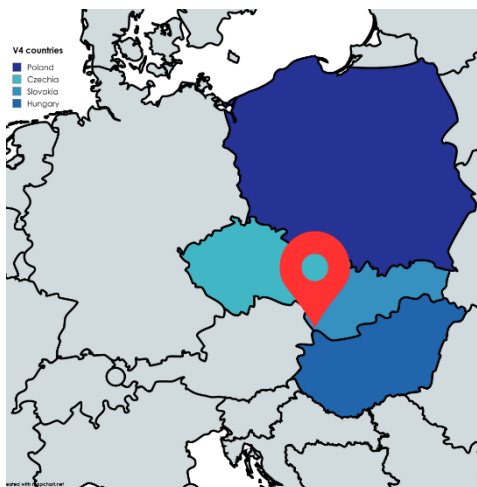

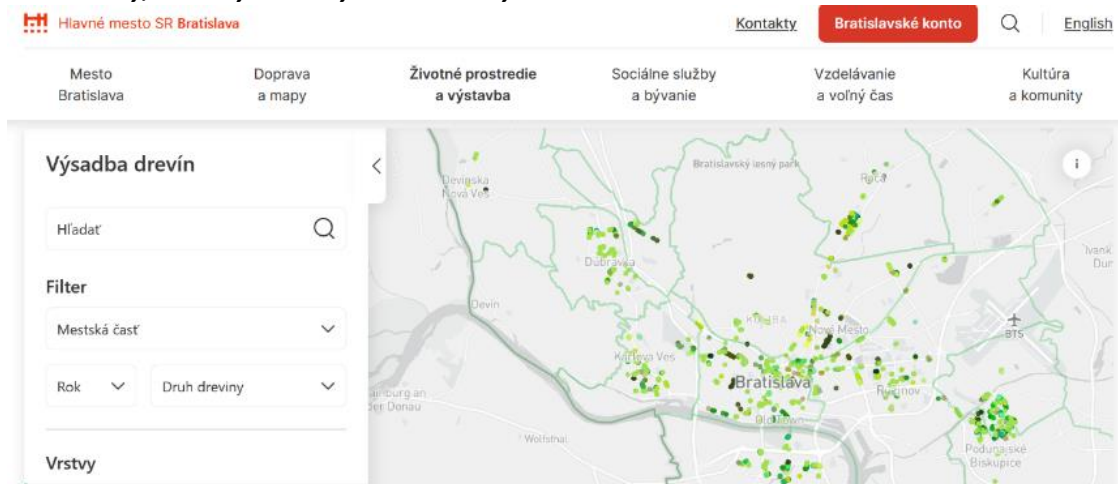
Fig. 18.1. Bratislava, Slovensko a krajiny V4

Mesto Bratislava rozbehlo v roku 2019 veľkú iniciatívu – pretvoriť Bratislavu na zelenšie mesto vysadením 10.000 stromov do konca roku 2022. Cieľom projektu bolo zabezpečiť systematickú obnovu stromov v mestskom prostredí a zlepšiť mikroklimu v meste v čase klimatických zmien.

Stromy zlepšujú životné prostredie tým, že svojim tieňom chránia povrch pred prehrievaním, zvyšujú kvalitu ovzdušia, pomáhajú zmierniť dopady privalových dažďov, poskytujú útočisko rôznym druhom zvierat a skrášľujú mestské prostredie. Prioritou je sadiť väčšie, staršie stromy s priemerom kmeňa 22-24 cm. Tieto stromy sú však dosť veľké a ťažké, manipulácia s nimi nie je úplne jednoduchá, najlepšie je preto spolupracovať so samosprávou pri ich výsadbe. Stromy tiež potrebujú profesionálnu starostlivosť,

ktorú je mesto schopné zabezpečiť – ide najmä o zalievanie a služby dendrológov.

Fig. 18.2. Plochy, na ktorých boli vysadené stromy v Bratislave.

Iniciatíva hľadá partnerov – fyzické osoby, firmy, kohokoľvek –, ktorí by mali záujem zapojiť sa. Ak niekto na svojom pozemku v Bratislave zasadí strom, môže sa stať partnerom iniciatívy, nemusí sa pýtať, stačí sa registrovať. Avšak, ak by niekto mal záujem sadiť na mestskom pozemku, takáto výsadba je možná len so súhlasom samosprávy. V týchto prípadoch sa samospráva bude snažiť pomôcť zapájajúcemu sa partnerovi.

Existuje niekoľko spôsobov, ako sa k tejto iniciatíve dá pripojiť – okrem partnerov je možné byť aj dobrovoľníkom alebo sponzorom. Dobrovoľníci realizujú výsadby v rámci organizovaných víkendových workshopov na jar a na jeseň. Samospráva pravidelne zverejňuje dátumy týchto workshopov na svojej

webovej stránke a na sociálnych sieťach. Sponzori môžu stromy zakúpiť a venovať ich mestu, ktoré ich nechá vysadiť. Ak sa niekto chce zapojiť, cez online dotazník si môže určiť aj spôsob zapojenia.

Mesto konzultovalo výber stromov, ktoré je najvhodnejšie sadiť, s krajinnými ekológmi. Výsledkom je zverejnený zoznam cca. 40 rôznych druhov drevín, ktoré sa dobre hodia do mestského prostredia a sú dostatočne odolné. Konečné rozhodnutie, aké druhy sadiť v tej-ktorej časti Bratislavy môže byť v rámci mesta rôzne. Výber druhu by mal byť riešený v spolupráci s odborníkmi na životné prostredie danej mestskej časti.

Strategickým cieľom je zlepšiť mikroklimu v meste. Na webe tejto iniciatívy je k nahliadnutiu aj mapa výsadby (Obr. 1), ktorá znázorňuje každý jeden zasadený strom. Stromy a miesta sú označené menom sponzora na drevenej podpornej štruktúre. Veľa firiem pomohlo pokryť väčšie územia vysadenými stromami (tuctami vysadených stromov) a mnohé ďalšie zaplatili za výsadbu jedného alebo aj viacerých stromov. Náklady na starostlivosť o vysadené stromčeky sa za prvé tri roky vyšplhajú aj na takmer 1000 €/strom.

Fig. 18.3. Aktivisti sadia stromy.

Prehľad zapojených partnerov:

Rok 2020:

Nadácia VÚB (55 stromov), Brilliant Stars International School (30 stromov), Bratislavská vodárenská spoločnosť (20 stromov), Shopping park Avion (18 stromov), Holandské kráľovstvo (14 stromov), Pixel Federation (17 stromov), EZ (11 stromov), Telekom Night Run (7 stromov), Nemecká republika (7 stromov), Johnson Controls (5 stromov), inoBat (5 stromov), British Embassy Bratislava (5 stromov), McGroth+Arthur (4 stromy), ING (3 stromy), Švajčiarska konfederácia (2 stromy), Španielsko (2 stromy), partneri s jedným stromom: Xella Slovenský paralympijský výbor, Rodina Furmanczuk, Rodina Dukesová, Martin Mňahončák, Business Leaders Forum, Alexandra a Štefan Chudík, Advokátska kancelária Mendel, s.r.o.

Rok 2021:

Bratislavská vodárenská spoločnosť (20 stromov), Glob (4 stromy), Swiss Re (následná starostlivosť o stromy), Pixel federation (výsadba v areáli škôlky), Shopping park Avion (výsadba v areáli školy), EZ (výsadba v areáli školy), Brilliant Stars International School (výsadba v areáli školy), Hilti (5 stromov), inoBat (5 stromov), partneri s jedným stromom: Anja & Sven Rossbach Dvončovci z Petržalky, rodiny Marková, Hošovská, Tilandy, Richard Černý, CEPTA, o. z. MYLO, s.r.o., Petra Chebenová, Performa Architects s.r.o., Advokátska kancelária Mendel, s.r.o., Business Leaders Forum (Nadácia Pontis)

Rok 2022:

Bratislavská vodárenská spoločnosť (30 veľkých stromov), Brilliant Stars International School (výsadba v areáli školy), McDonalds (25 stromov), Mini (výsadba)

Metóda financovania a náklady:

Výsadba je čiastočne financovaná z mestských zdrojov, z prostriedkov firiem a príspevkov partnerov. Následná starostlivosť o stromy je financovaná mestom vo výške 700-1000€/strom na prvé tri roky.

Interdisciplinárny prístup:

Participácia rôznych firiem a rôznych iných subjektov. Rozhodovanie o výsadbe sa deje prostredníctvom interdisciplinárnych expertov (napr. krajinní ekológovia).

Možné vedľajšie účinky

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Iniciatíva zjavne funguje dobre a rozrastá sa. Ak by sme spočítali všetky vysadené stromy a kríky, pôvodný cieľ (zasadiť aspoň 10.000 stromov) je už dávno prekonaný, no iniciatíva žije ďalej. Hlavným rizikom je potenciálne dlhé rozhodovanie o výsadbe v niektorých špecifických častiach Bratislavy.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Iniciatíva na úrovni mesta pozýva miestnych a spája ich pre spoločný cieľ (všetci pre Bratislavu). Partneri sa môžu k otázkam výsadby vyjadriť, ale konečné rozhodnutie je na expertoch samosprávy.

Metódy zapojenia komunity:

Verejná výzva, kampaň samosprávy

Prípadové štúdie z výsadby propagované na webových stránkach partnerov (firiem) a na sociálnej sieti

Možnosť zapojiť sa je široko propagovaná

Dosiahnuté výsledky:

Od roku 2019 neustále rastie počet vysadených stromov – doteraz ich bolo vysadených 3657 veľkých stromov, 25263 kríkov a 20600 malých stromčekov.

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Nevyhnutným predpokladom úspešnej kampane je dobrý a rýchly informačný servis a rozhodovací mechanizmus.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Každé mesto – či už malé alebo veľké – má na svojom území “voľné” miesta v centrálnej alebo okrajovej časti, kde môžu vysadené stromy prežiť, ak dostanú následnú starostlivosť v prvých 2-3 rokoch po výsadbe. Mestá si môžu vytvoriť svoje vlastné pravidlá k výsadbe stromov v meste.

Viac informácií o modelovom projekte:

URL

<https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/zelen/10000-stromov>

Kontaktná osoba: ktokoľvek na magistráte

info@bratislava.sk

Hotline +421 904 099 004

19. Dažďová záhrada v Šamoríne

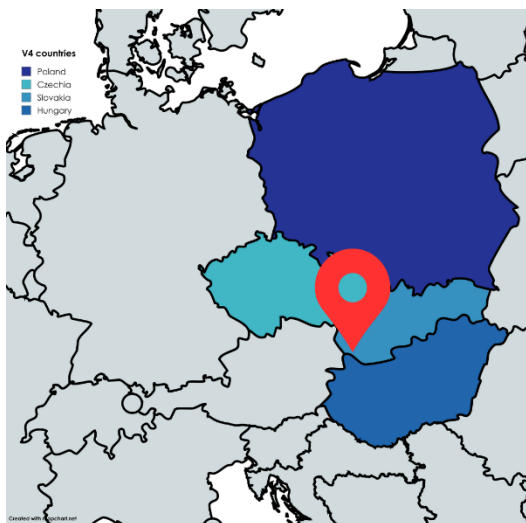

Fig. 19.1. Šamorín, Slovensko a krajiny V4

Parková ulica je jednou z dopravných tepien Šamorína, ktorá z Bratislavskej cesty privádza návštevníkov do centra mesta a do známeho športového komplexu x-bionic sphere. V daždivom počasí alebo po privalových dažďoch zostávala v strednej časti ulice veľká mláka na kraji cesty, ktorá tam často stála aj niekoľko dní a znepríjemňovala život chodcom na chodníku. V roku 2022 bol samospráve na výzvu participatívneho rozpočtu mesta poslaný projekt na riešenie tohto problému, ktorý bol zameraný na umožnenie vsakovania tejto vody. Projekt ponúkal technické riešenie vo forme dažďovej záhrady, prvej svojho druhu v Šamoríne.

Fig. 19.2. Ulica pred dažďovou záhradou.

Projekt bol vyhodnotený ako realizovateľný a získal od samosprávy podporu v rámci participatívneho rozpočtu mesta a jej zriadenie počas roka 2023 spolufinancovalo mesto aj z externých zdrojov. Zámer sa sústredil na úpravu terénu pri ceste a na vykopanie retenčnej priekopy hlbkej miestami až cca. 130 cm paralelne s cestou. Priekopa bola následne vyplnená priepustným materiálom. Na spodku boli uložené veľké kamene pokryté bielou geotextíliou, ktorá prepúšťa vodu, ale nie materiál. Ďalšou vrstvou bol substrát a štrk a na vrch boli opäť položené veľké kamene. Na lokalite bola o pár týždňov neskôr realizovaná aj výsadba. Rastliny rôznych ekologických preferencií boli vysadené do rôznych častí záhrady, kde fyzické podmienky zodpovedali ich nárokom. Mokradové druhy boli umiestnené do častí s najväčšou koncentráciou vody, kde postupne vsakovala, kým v okrajových častiach boli vysadené druhy, ktoré dokážu prežiť aj suché obdobia. Podľa návrhu by si mala dažďová záhrada vyžadovať len minimálnu údržbu, nakoľko druhy, ktorým dané podmienky na lokalite budú vyhovovať, prežijú, no očakáva sa aj možná zmena druhového zloženia na lokalite. Novozaložená dažďová

záhrada si v prvých týždňoch vyžadovala starostlivosť vo forme polievania rastlín, kým sa neuchytila na lokalite.

Koncept sa ukázal byť úspešný a dažďová záhrada bola čoskoro preverená letnými dažďami počas roka 2023. Voda bola z okraja cesty odvádzaná spádcom smerom k priekope, kde postupne do 3 hodín vsiakla do zeme. Okraj cesty bol suchý a bezpečný a voda sa vrátila do pôdy, aby ju mohla využiť okolitá vegetácia a stromy pri ceste, resp. v blízkom parku.

Fig. 19.3. Vytvorenie dažďovej záhrady.

Metóda financovania a náklady:

Projekt bol financovaný z participatívneho rozpočtu mesta Šamorín sumou 2615 € a externým grantom vo výške 1800 € od Nadácie ZSE.

Interdisciplinárny prístup: V čase riešenia problému vsakovania vody sa realizátorský tím opieral na fyzické vlastnosti terénu priamo na mieste a opakovane konzultoval zámer s odborníkmi mesta v čase prípravy projektu. Dodávateľská firma dodala rastliny tak, aby ich nároky zodpovedali typu biotopu.

Možné vedľajšie účinky:

Vedľajším účinkom bolo vysušenie aj priľahlej časti cesty pri výjazde od supermarketu Billa. Vďaka sklonu terénu voda odtiaľ stiekla do dažďovej záhrady.

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Riziko 1: Zošľapávanie

Jedným z ohrození dažďovej záhrady je možné zošľapávanie lokality na rôznych miestach, čo môže spôsobiť zhutnenie materiálu a horšiu priepustnosť. Pôvodný návrh tu počítal s inštaláciou lávky, čo však samospráva z bezpečnostných dôvodov zamietla. V týchto miestach si ľudia často skracujú cestu smerom na autobusovú zastávku. Aktuálne sú badateľné len jemné náznaky zošľapávania v okrajovej časti dažďovej záhrady.

Riziko 2: Prirodzená sukcesia

I keď bola dažďová záhrada navrhnutá ako bezúdržbová, predpokladá sa, že zloženie rastlín sa na lokalite časom zmení. Potenciálnym rizikom ostávajú náletové dreviny, šírenie nepôvodných druhov bylín a príliš vysoká vegetácia, ktorá by bránila vodičom (príp. chodcom) z výjazdu vo výhlade na okolitú dopravu. Je predpoklad, že občasný manažment lokality bude v budúcnosti potrebný.

Riziko 3: Zimná údržba cesty

Samospráva sa stará o zimnú údržbu cesty najčastejšie solením povrchu. Je možné, že sa do dažďovej záhrady dostane voda s vysokým obsahom soli. Napriek filtrovaniu štrkov ostáva soľ v pôde a je možné, že do budúcnosti sa v dôsledku toho zmení kompozícia rastlín na lokalite.

Fig. 19.4. Dokončená dažďová záhrada a staviteľia.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Dažďová záhrada dokázala odvieť vodu aj z inej časti cesty vďaka prirodzenému spádu.

Vynikajúcim prvkom projektu je zadržanie vody v krajine namiesto jej vyparovania, vyššia bezpečnosť pre chodcov a atraktívnejší priestor namiesto doterajšieho zanedbaného miesta.

Inovatívne prvky:

- a. Typ financovania – participatívny rozpočet mesta (ktorý umožňuje zdieľanie veľkého množstva nápadov od veľkého množstva ľudí)
- b. Je to živé laboratórium na mieste, ktoré ukáže, ako sa zloženie rastlín na lokalite bude meniť v závislosti od prípadných zmien vo fyzikálnych vlastnostiach na lokalite (voda, znečistenie, dostupnosť živín).

Vysoký multiplikačný potenciál

Metódy zapojenia komunity:

Projekt bol podaný do programu participatívneho rozpočtu mesta Šamorín na rok 2023. Po vyhodnotení odbornou komisiou vstupoval do sms-hlasovania na dobu 2 týždňov a vyšiel z neho ako jeden z najlepšie hodnotených projektov komunitou. Získal dostatok hlasov na udelenie podpory od samosprávy.

Publicita projektu: Počas implementácie (výkopových prác) bola verejnosť informovaná o aktuálnom stave prác a dopravných obmedzeniach. Správy o stave prác zahŕňali aj foto- a videodokumentáciu, ktorá bola prezdieľaná aj na sociálnych sieťach.

Dosiahnuté výsledky:

- Bezpečnejší chodník a chodci neohrození ošpliechaním
- Odvodnená cesta a príľahlý úsek výjazdovej cesty
- Voda zadržaná v pôde
- Vlhšia lokalita a potenciálne lepšia mikroklima
- Do budúca lepšie podmienky pre stromy a rastliny vďaka vlhšej pôde

Fig. 19.5. Kompletná dažďová záhrada.

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá: vysoký potenciál

Možnosti: Pri skúmaní lokalít z hľadiska vhodnosti pre dažďovú záhradu musí samospráva brať do úvahy podmienky na lokalite, napríklad sklon a určiť presné miesto s nespevneným povrchom, kam by sklon odviezol vodu. Koncept dažďovej záhrady je vhodný najmä pre väčšie a pretrvávajúce mláky, pretože samotná dažďová záhrada si tiež vyžaduje určitý priestor. Zmeniť plochy s betónovým povrchom na dažďovú záhradu je v mestách veľmi želaným javom, ale niekedy si to môže vyžadovať aj preplánovanie určitých úsekov cesty.

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Obmedzenia z rozsahu – z hľadiska nákladovej efektívnosti je lepšie, ak bude dažďová záhrada odvodňovať určitý úsek cesty ako keby odvodňovala len jedno konkrétne miesto.

Geographické obmedzenie – založenie dažďovej záhrady si vyžaduje dôkladné preskúmanie sklonu v záujmovej lokalite a následne stanovenie miesta dažďovej záhrady. Môže to byť kľúčový faktor úspešnosti dažďovej záhrady!

<https://samorin.sk/prva-dazdova-zahrada-samorina-je-uz-hotova/>

<https://www.osvetads.sk/dazdova-zahrada-v-samorine>

<https://www.youtube.com/watch?v=xx7K9FWjbqQ&pp=ygUaZGF6ZG92YSB6YWWhyYWRhIHVgc2Ftb3JpbmU%3D>

Kontaktná osoba:

Ing. Lea Fašangová (Mestský úrad Šamorín), lea.fasangova@samorin.sk

Valéria Kličková (navrhovateľka), szomolai@foruminst.sk

20. Komunitný ovocný sad v Šamoríne založený na bývalej poľnohospodárskej pôde

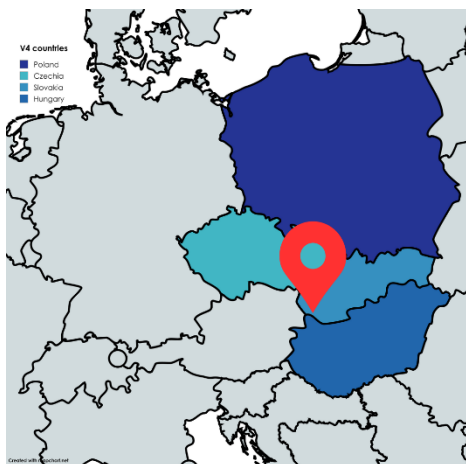

Fig. 20.1. Šamorín, Slovensko a krajiny V4

Miestna nezisková organizácia DunaVit sa dlhé roky venuje ochranárskym aktivitám na Žitnom ostrove. Ich hlavnou činnosťou je výsadba stromov popri poľných cestách medzi poľnohospodárskymi pozemkami za účelom zvyšovania biodiverzity a zalesnenia územia. Realizovali množstvo vzdelávacích aktivít v téme ochrany prírody či už v triedach alebo v teréne. V novembri 2023, počas implementácie jedného z projektov výsadby stromov sa rozhodli, že k plánovaným alejam ešte pridajú aj ďalší prvok – komunitný ovocný sad. Na pozemku o veľkosti 1000 m² vo vlastníctve Mesta Šamorín hneď pri novozaloženom vetrolame vysadili komunitný ovocný sad. Koncom októbra 2023 obyvateľom mesta adresovali verejnú výzvu na zapojenie cez webovú stránku mesta a sociálne siete organizácie. Na výzvu zareagovalo 30 ľudí a “adoptovali” si strom v budúcom sade. Následne si stromčeky začiatkom novembra svojpomocne zasadili (spolu bolo zasadených 45 stromov, niektorí si “kúpili” viac ako jeden strom). Cena jedného stromu bola pre dobrovoľníkov 20 € (v skutočnosti boli obstarávacie náklady mierne vyššie a rozdiel pokrylo združenie DunaVit). Ovocný sad je spoločným otvoreným priestorom, pretože v skutočnosti nikto nemá svoj “vlastný” strom, skôr išlo o kúpu práva tam vstupovať a sad využívať. Pravidlá využívania komunitného ovocného sadu sú zakotvené v etickom kódexe, ktorý vypracovala organizácia DunaVit. Sad je v otvorenej poľnohospodárskej krajine a nie je ohradený. Väčšina nákladov bola pokrytá z aktuálne prebiehajúceho projektu organizácie (napr. nákup vybavenia v celkovej hodnote 3500 €), pričom organizácia ešte dofinancovala kúpu stromčekov sumou 436 € (dorovnanie rozdielu medzi 20e zaplatenými dobrovoľníkmi a skutočnou obstarávacou cenou). Dobrovoľníci pre DunaVit kúpou stromov vyzbierali 800 €. Projekt skončil s dodatočným výsledkom +45 stromov nad plánovaným počtom a s ďalším zeleným prvkom v poľnohospodárskej krajine. Založenie komunitného ovocného sadu si od donora projektu nevyžadovalo žiadne ďalšie zdroje.

Metóda financovania a náklady:

Východiskový projekt bol financovaný Trnavským samosprávnym krajom vo výške 3500 €. Od obyvateľov (dobrovoľníkov) bolo vyzbieraných 800 € a ďalších 436 € bolo do sadu investovaných združením DunaVit.

Možné vedľajšie účinky:

Pozemok, na ktorom sa komunitný ovocný sad nachádza, je v otvorenej poľnohospodárskej krajine vo vzdialenosti na dlhšiu prechádzku od mestskej časti Šámot. Sad potenciálne ohrozuje možná krádež ovocia a vandalizmus, avšak projekt sa spolieha na odľahlosť lokality, na občasnú prítomnosť členov organizácie a na kontrolu dodržiavania etického kódexu pri využívaní sadu.

Riziká z hľadiska udržateľnosti:

Zasadené stromy boli už väčšie exempláre a vyžadujú si dostatok vody v prvých dvoch rokoch po výsadbe. V zmysle výzvy “Adoptuj si svoj strom” znamená adopcia zároveň aj starostlivosť o zakúpené stromčeky dobrovoľníkmi. Zalievanie je možné v obmedzenej miere pokryť aj zo zdrojov niektorých z projektov organizácie.

Fig. 20.2. Nový ovocný sad v Šamoríne.

Inovatívny/kľúčový prvok modelového projektu:

Išlo o prvú verejnú výzvu adresovanú Šamorínčanom v štýle “kúp si svoj strom”. Kľúčovým prvkom bol “predaj” týchto stromov dobrovoľníkom a vytvorila sa malá komunita zdieľajúca totožný cieľ. Väčšina zapojených ľudí sa rozhodla zúčastniť sa aj ďalších výsadiieb ako dobrovoľník.

Metódy zapojenia komunity:

Zapojenie obyvateľov sa dialo verejnou výzvou na nákup “vlastného” stromu do sadu cez webovú stránku mesta Šamorín a sociálne siete organizácie DunaVit. Na výzvu reagovalo 30 dobrovoľníkov, ktorí sa stali realizátormi projektu.

Fig. 20.3. Aktivisti sadia stromy v Šamoríne.

Dosiahnuté výsledky:

Otvorený komunitný sad bol založený na ploche o 1000 m² so 45 zasadenými stromami vďaka 30 zapojeným dobrovoľníkom, ktorí sa pričínili o spestrenie monotónnej poľnohospodárskej krajiny ďalším zeleným prvkom.

Možnosti adaptácie tohto modelového projektu pre iné mestá:

Výborné možnosti replikácie a adaptácie

Obmedzenia implementácie tohto modelového projektu v iných lokalitách (vyplývajúce napr. z rozsahu, kultúrnych alebo geografických rozdielov)

Obrázky sú z výsadby stromov z novembra 2023

Obr. 5 – Letecká snímka lokality

Viac informácií o modelovom projekte:

URL:

<https://samorin.sk/hu/fogadj-orokbe-egy-gyumlcsfat-a-dunavit-polgari-tarsulas-felhivasa/> (HU)

<https://samorin.sk/adoptuj-si-ovocny-strom-vyzva-oz-dunavit/> (SK)

<https://www.facebook.com/mestoSamorin/videos/2099326353788786>

www.dunavit.sk

FB: DunaVit

Kontaktná osoba: Ing. László Tóth,

Email: dunavitasamaria@gmail.com, dunavit@dunavit.sk

Pozrite si tento osvedčený postup na YouTube!

https://www.youtube.com/watch?v=2Csf4E-ueRg&list=PLMBuLp_f4M0USJFvWtuX4DQu0hkKXMhRS&index=7

Concluding remarks

CEURES
Central European Urban RESiliency

The selected best practices illustrate that the resilience of communities is highly multifaceted and depends on many factors. Whether it's a pandemic, a migration crisis, war pressures, or climatic dangers, immediate responses may be necessary for the survival of communities and their inhabitants. But how can we intervene successfully, quickly, efficiently, and wisely with solidarity? What can we learn from many seemingly isolated cases or practices presented?

Despite the cultural and linguistic differences of the four countries, in their successes, there are parallel points and commonalities worth noting in the long term. Although they may have been created to solve specific cases or mitigate locally occurring negative effects, they carry universal messages, attitudes, and approaches that can be useful to communities and their residents in any crisis situation.

One of the major and unexpected challenges of the 21st century was perhaps the COVID pandemic, in which digitalization, faith in science, and solidarity provided support. The common point of the best practices presented in the chapters is that whether it was companies, municipalities, or civilians, they exploited the connecting and cohesive power of the internet and especially social media. Some municipalities digitized and made public services more accessible, while companies helped those in need of special education support with online practical lessons. A beautiful example of solidarity is the community-based organization of medicine and food delivery, the telephone service for those in emotional crisis, but the redesigning of offices to be "COVID-proof," which can be interpreted as a corporate attempt to rebuild communities, is also outstanding.

But just as the pandemic began to subside, the attention of Central and Eastern European countries was drawn to the war pressures and the ensuing economic consequences and migration waves. Countries along the Ukrainian border had to find immediate solutions for the care, transportation, and temporary accommodation of several million refugees. However, regarding the refugee wave and migration pressure, these countries already had experience, which allowed them to respond quickly to the unexpected crisis.

The best practices in the four countries all emerged around the principles of cooperation and solidarity, proving that community resilience depends not only on good but also on humane decisions. The strength of society also depends on appropriate emotional resilience and how the community can cope with its fears. The four countries, in different ways but based on the principle of inclusivity, created community spaces, child welfare services, training programs, and even discounted transportation.

Although climate change has long been a proven phenomenon that permeates our daily lives, many good examples have been mentioned that involve creative mitigation or adaptation processes that take into account local and regional opportunities. The solutions can be grouped into three categories.

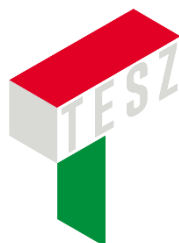
The first category includes purely technological and engineering solutions, which use increasingly flexible and open approaches to architecture for environmental and climate protection. Examples include buildings made from environmentally conscious materials such as straw bales or wood, as well as hanging gardens, green facades, and roofs. A well-designed rain garden or urban oasis that helps retain water can also be considered part of this initiative.

The second category consists of practices linked to municipal leadership and public decision-making, the establishment of new systems, and regulations. These include systems that facilitate sustainable urban certification, green urban labels and brands, tree-planting campaigns, the creation of urban

gardens, fairy gardens, and forests. This category also includes systems that promote energy independence or innovative water base and water use regulations.

The third category includes practices related to individuals and communities. Examples are community plantings, community green space maintenance, or even neighborhoods realized through community planning.

In summary, although the presented cases are very diverse, their message is common: the factors of resilience can be developed individually or collectively, tailored and customized as needed. In this way, we can ensure the long-term survival and well-being of communities and their residents.

This project was made possible through Standard Grant No. 22320098 from the International Visegrad Fund.